МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

КОЛОСОВСЬКА ІРИНА ІГОРІВНА

УДК 35.08:316.42(477)

МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ, РОЗВИТКУ ТА ПОШИРЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

спеціальність 25.00.02 – механізми державного управління

25 – державне управління

РЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора наук з державного управління

Житомир – 2025

Робота виконана в Державному університеті «Житомирська політехніка» Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант доктор наук з державного управління, професор, **РУДЕНКО Ольга Мстиславівна**, Державний університет «Житомирська політехніка», професор кафедри національної безпеки, публічного управління та адміністрування

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор, **БАШТАННИК Оксана Віталіївна**, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», доцент кафедри історії та політичної теорії

доктор наук з державного управління, доцент, **ТИШКО Дмитро Федорович,** Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, доцент кафедри ортопедичної стоматології

доктор наук з державного управління, професор, **ПОМАЗА-ПОНОМАРЕНКО Аліна Леонідівна,** Національний університет цивільного захисту України, завідувач науково-дослідної лабораторії з дослідження проблем управління у сфері цивільного захисту навчально-наукового інституту цивільного захисту

Захист відбудеться «20» грудня 2025 р. о 11:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.052.03 у Державному університеті «Житомирська політехніка» за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Чуднівська, 103.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного університету «Житомирська політехніка» (10005, м. Житомир, вул. Чуднівська, 103)

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Інтенсивний та багатовимірний розвиток сучасних суспільно-політичних процесів спричиняє істотні соціальні деформації, що ускладнюють стабільне функціонування соціальних систем. У цьому контексті важливою передумовою для гармонізації та ефективної координації соціальних взаємодій виступає система управлінських відносин, яка має забезпечувати належний рівень керованості соціального середовища. Зважаючи на зазначене, зростає актуальність формування інтегрованої соціальної концепції публічного управління, яка б ґрунтувалася на комплексному аналізі параметрів соціально-економічних загроз, а також на оцінці стану соціальних процесів, що розгортаються у суспільстві та державі. Така концепція повинна бути спрямована на реалізацію стратегічних загальнонаціональних цілей і пріоритетів у сфері соціального розвитку, зміцнення соціальної безпеки, підвищення ефективності функціонування соціальних механізмів, а також удосконалення реалізації соціальної функції держави шляхом повного і своєчасного забезпечення соціальних прав, свобод і інтересів різноманітних соціальних груп і прошарків населення. Відсутність практичного досвіду та теоретичних напрацювань з цієї проблематики зумовлює необхідність проведення поглибленого дослідження теорії, методології та практики формування та реалізації соціальної концепції публічного управління.

Сучасні виклики та загрози вимагають від органів публічної влади своєчасної, скоординованої та адекватної реакції, а також активізації дій, спрямованих на мінімізацію негативних наслідків і недопущення виникнення потенційних соціальних ризиків. У цьому контексті особливої актуальності набуває необхідність всебічного та глибокого реформування системи публічного управління, модернізації соціальної сфери з акцентом на вдосконалення функціонування ключових суспільних інститутів, таких як система охорони здоров’я, освіта, зайнятість та соціальний захист. Зважаючи на виклики сьогодення та зростаючий спектр соціальних ризиків, соціальний компонент має виступати пріоритетним напрямом у діяльності системи публічного управління, що підтверджує нагальну потребу в розробці та впровадженні сучасної соціальної концепції публічного управління.

Питання впливу публічного управління на соціальні процеси, а також теоретико-концептуальні основи управління соціальним розвитком перебувають у центрі уваги багатьох дослідників, серед них О. Баштанник, В. Бульба, О. Долженков, М. Кравченко, О. Макарова, Л. Мельничук, О. Новікова, Н. Орлова, О. Палій, А. Помаза-Пономаренко, О. Руденко, Т. Семигіна, П. Шевчук, І. Ярошенко, P. Bernard, P. Bourdieu, J. Coleman, R.Collins, B. Deacon, J. Deth, J. Dewey, N.Entwistle, H.Esser, F. Fukuyama, E.Gutmann, J. Jenson, M. Hooghe, J. Kooiman, N. Lin, R. Mauro, K. Newton, K.Nicholson, T. Parsons, R. Putnam J. Sloam, W. Sumner, M. Weber та інші.

Серед вітчизняних дослідників, які зробили вагомий внесок у дослідження та обґрунтування концептуальних засад державної та регіональної соціальної політики, а також механізмів її формування і подальшої реалізації, були: П. Бєлєнький, Н.Васильєва, С. Вовканич, В. Геєць, М. Долішній, С. Злупко,

В. Куценко, Е. Лібанова, О. Палій, С. Пирожков Я. Побурко, Л.Сергієнко, О. Сидорчук, В. Симоненко, В. Скуратівський, Л. Яценко. Теоретико-прикладні аспекти державного управління та його впливу на соціальні процеси було представлено у наукових напрацюваннях таких українських учених, як А.Антонов, О. Бобровська, О. Вольська, І. Гасюк, З. Гонтар, Д.Грицишин, В. Єлагін, В. Лаврухін, Л. Мельничук, В. Николаєва, О. Петроє, О. Руденко, С. Свірко, Т. Семигіна, В. Трощинський, І. Ярошенко.

У контексті науково-теоретичного обґрунтування соціальної політики набули розвитку вітчизняні дослідження за окремими соціальними спрямуваннями в частині шляхів їх реалізації, принципів та пріоритетів. Зокрема, Є. Бойко, М. Долішній, Н. Мікула, О. Палій, У. Садова, Л. Семів, С. Цапок присвятили свої наукові пошуки дослідженню процесів на ринку праці, питанням регулювання зайнятості, мінімізації безробіття, демографічним та міграційним проблемам як на загальнонаціональному, так і регіональному рівнях; В. Бідак, Н. Борецька, Є. Кіш, А. Мельник, В. Приймак – питанням соціального захисту населення на різних рівнях публічного управління.

Проблема соціального в публічному управлінні сферою охорони здоров'я була предметом досліджень таких дослідників як: Ю. Вороненко, В. Долот, А. Котвіцька, А. Кричковська, В. Лехан, В. Москаленко, Я. Радиш, М. Співак, Д. Тишко, Т. Чеканова, В. Шевцов. Множинність аспектів розвитку та удосконалення системи освіти як сутнісної компоненти соціального через призму публічного управління є предметом наукових пошуків українських дослідників – Г. Дмитренко, Г. Єльникова, Є. Красняков, В. Кремень, О. Липовецька, О. Лукіна, В. Олійник, Н. Протасова, І. Сікорська.

Наявні дослідження та аналітичні розвідки становлять суттєвий внесок у розвиток публічно-управлінських підходів у галузі соціальної політики та соціального розвитку, забезпечуючи концептуальне й прикладне підґрунтя для вдосконалення управління соціальними процесами. Водночас недостатньо опрацьованими залишаються питання інтеграції науково обґрунтованих підходів у процес розробки та реалізації соціально орієнтованих державних рішень, оптимізації процесів взаємодії та координації різних інституцій як суб'єктів надання соціальних послуг у публічному секторі, забезпечення адаптивності системи управління, здатної гнучко реагувати як на динаміку суспільних потреб, так і ризики, що виникають унаслідок геополітичних, економічних та демографічних змін. З огляду на це актуалізовується нагальність розроблення та впровадження сучасної динамічної соціальної концепції, що потребує системного наукового осмислення та обґрунтування дієвих механізмів практичної імплементації в умовах суспільної транзитивності та турбулентності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано в межах планів науково-дослідних робіт: Державного університету «Житомирська політехніка» темою: «Інноваційні механізми публічного управління та адміністрування» (державна реєстрація № 0121U111051), де автором обґрунтовано необхідність розробки та впровадження новітніх адаптивних механізмів, зорієнтованих на забезпечення

ефективізації прийняття публічно-управлінських рішень соціального спрямування; Національного університету «Чернігівська політехніка» за темами: «Європейський досвід інноваційного розвитку системи публічного управління для забезпечення суспільної стабільності України» (№ 0120U104277), де автором визначено прогалини нормативно-правового забезпечення публічного управління в соціальній площині, що спричиняє суперечливість окремих аспектів його змісту, та надано рекомендації щодо підвищення результативності провадження державної соціальної політики та усунення окремих законодавчих колізій процесів соціального забезпечення та захисту громадян; «Механізми державного управління регіональним розвитком в умовах переформатування владних відносин» (№ 0120U105292), де автором запропоновано критерії усунення регіональних дисбалансів й зменшення розриву між індикаторами ступеня соціального благополуччя і якості життя населення; «Публічне управління та децентралізація влади» (№ 0120U101815), де автором визначено напрями реформування системи надання соціальних послуг.

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертаційної роботи є обґрунтування теоретико-методологічних засад формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління та розроблення на цій основі науково-прикладних рекомендацій щодо адаптивних механізмів модернізації публічного управління в контексті соціально орієнтованого сталого розвитку України.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких *завдань*:

– здійснити системний аналіз наукових напрацювань щодо розуміння соціального в науці публічного управління, визначити його дефініцію, базові категорії;

– охарактеризувати основні категоріальні складові розвитку соціальної сфери та розкрити теоретичні основи їх взаємозв’язку;

– окреслити структурні функціонали інституційної взаємодії суб’єктів в контексті формування та розвитку соціальної концепції публічного управління;

– проаналізувати сучасні моделі та концепції публічного управління соціальною сферою на основі врахування принципів відповідності соціальним стандартам;

– уточнити методологічні засади дослідження вимірів соціальної сфери та її базових складових, запропонувати авторську методологію формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління;

– дослідити методики вимірювання системи управління соціальною сферою, запропонувати методичні підходи щодо оцінювання її адаптивної спроможності з позицій розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління;

– з’ясувати особливості нормативно-правового забезпечення публічного управління в контексті соціальних гарантій, стандартів, норм; виокремити їхні інституційно-функціональні характеристики;

– ідентифікувати виклики та управлінські пріоритети у сферах соціального захисту, зайнятості, охорони здоров'я, освіти в умовах соціально орієнтованого розвитку;

– розглянути базові механізми формування соціальної концепції публічного управління та виокремити державно-приватне партнерство в контексті комунікативно-адаптаційних механізмів партнерської взаємодії;

– обґрунтувати стратегічний потенціал як необхідну умову реалізації механізмів соціальної трансформації та підтримки змін у розвитку та поширенні соціальної концепції публічного управління;

– запропонувати на основі аналізу стратегічного потенціалу адаптивні механізми розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління у взаємовідношенні «напрями-механізми»;

– сформувати систему консолідованих чинників та визначити їх вплив на розвиток та поширення соціальної концепції публічного управління з урахуванням потреб забезпечення соціального добробуту та соціальної безпеки;

– запропонувати інтегративно-транзитивну модель розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління, обґрунтувати якісний вимір її результативності;

– визначити цілеорієнтованість соціальної концепції публічного управління шляхом розробки практичних рекомендацій в межах ланцюжка взаємодії «потреби/пріоритети – ключові чинники впливу (формування) – вектори змін та розвитку – адаптивні механізми реалізації – трансформаційні зміни (поширення)».

Об'єктом дослідження виступають процеси формування і реалізації державної соціальної політики України.

Предметом дослідження є механізми формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління.

Методи дослідження обрані з урахуванням мети та завдань дослідження, його об'єкта і предмета. Під час виконання дисертаційної роботи було використано низку загальнонаукових і спеціальних методів, принципів та підходів сучасної методології науки – комплексний та системний підходи, ситуаційний підхід, методи класифікації, транзитивного та інноваційного моделювання, ідеалізації. Для обґрунтування проблемного поля дослідження, теоретичного узагальнення, висновків і пропозицій було використано діалектичний підхід, метод індукції та дедукції, метод системного аналізу (пп. 1.1, 1.2, 1.3, 5.3); для уточнення термінологічного апарату, визначення сутності соціального в контексті публічного управління, розкриття загального змісту базових понять та категорій – принцип сходження від абстрактного до конкретного; методи аналізу та синтезу, наукового абстрагування, категоріального аналізу, аксеологічний метод (пп. 1.1, 1.2, 2.1, 4.2); для визначення тенденцій розвитку соціальної сфери та її складових, оцінки сучасного стану публічного управління соціальними процесами – логіко-аналітичний метод (пп. 1.2, 3.1-3.4); для розвитку загальної ідеології формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління – критеріальний підхід, проблемно-орієнтований підхід «норм-впливів-потреб»;

метод ретроспективного аналізу (пп. 2.2, 2.3, 4.3, 5.1, 5.2); для виокремлення структурних функціоналів інституційної взаємодії суб'єктів щодо формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління – принципи оптимального, збалансованого, ефективного управління, принцип дуальності управління, принцип поєднання загальних та локальних інтересів, принцип управління якістю рішень; структурно-функціональний метод, методи прямих і зворотних зв'язків, визначення і розподілу пріоритетів, методи владного впливу суб'єктів публічного управління на процеси суспільного і соціального розвитку (пп.1.3, 3.1-3.4, 4.1, 5.3); для формування системи індикаторів та показників соціальної ефективності функціональної діяльності управлінських суб'єктів – методи моніторингу, оцінювання та контролю соціальної якості, транзитивного моделювання, імовірнісні методи моделювання шляхів протидії соціальним ризикам та підтримки змін, стратегування (пп. 3.3, 3.4, 4.3, 5.1, 5.3); для визначення параметрів стратегічного потенціалу соціальної концепції публічного управління – принципи необхідного зростаючого різноманіття, піднесення потреб, зворотного зв'язку, еквіфінальності; метод статистичної обробки інформації (пп. 4.1, 4.2); для розкриття особливостей цілеорієнтованості соціальної концепції публічного управління – принципи інтегрованої інституційно-організаційної та структурованої взаємодії, соціальної стійкості; принципи цілепокладання, порівняльних альтернатив, вибору оптимальних критеріїв; принципи транзитивності та інноваційності (пп. 4.1-4.3, 5.2, 5.3); інституційний аналіз, методи випереджувального аналізу, івент-аналізу, ефективності управлінських рішень та дій, причинно-наслідковий метод (пп. 5.1-5.3).

Технології штучного інтелекту (ChatGPT) використовувалися виключно для пошукових цілей при вивченні систем організації та правового забезпечення реалізації соціально орієнтованого управління в країнах Європейського Союзу, а результатами запиту були посилання на офіційні документи органів державного управління та нормативно-правові акти, що регулюють питання соціальної політики та публічного адміністрування. Технології штучного інтелекту не використовувалися для генерування тексту.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні результати дослідження, які містять елементи наукової новизни, полягають у наступному:

уперше:

– запропоновано науково-теоретичну основу формування соціальної концепції публічного управління як визначальної цінності творення суспільного консенсусу та чинника динамічної стабільності, спрямованої на захист соціальних норм, порядків, інтересів в умовах суспільної транзитивності; що обґрунтована наявністю певного комплексу понять і категорій, які розкриваються через систему соціальних відносин і зв'язків; методологією інституційно-функціональної акумуляції, в основі якої принципи суб'єктної ієрархії та контролю. Така концепція детермінована якісною функціональністю суб'єктів у взаємозалежності їхнього стратегічного потенціалу, що забезпечують стійкість зв'язків і відносин у межах соціальної організації суспільства, дотриманням стандартів щодо реалізації соціальних прав, інтересів

і потреб громадян; зорієнтована на упередження соціальних збурень; відображає національні соціальні пріоритети, ментально-ціннісні установки, специфіку соціокультурної взаємодії, зберігаючи у такий спосіб своєрідність та унікальність як конструктивний компонент суспільного розвитку в умовах актуалізації глобалізаційних змін. На основі цього розроблено інтегративно-транзитивну модель розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління;

– представлено авторську методологію формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління як сукупність наукових теорій, моделей та концепцій з виокремленням їх соціоорієнтованих принципів і підходів, які в умовах суспільної транзитивності скеровані регуляторним управлінським впливом на формування динамічних адаптивних механізмів, що забезпечать певну гнучкість та еластичність системи соціального задля досягнення соціальної безпеки. На основі базових принципів управління соціальною сферою наведено авторську систему адаптивних принципів, підходів та методів, які в процесі розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління набувають характеристик динамічності та резильєнтності і слугують основою для вироблення відповідних механізмів: принципи синергетичної рівноваги, інтегрованої інституційно-організаційної та структурованої взаємодії, соціальної стійкості; критеріальний підхід, проблемно орієнтований підхід «норм-впливів-потреб»; методи моніторингу, оцінювання та контролю соціальної якості, транзитивного моделювання, імовірнісні методи моделювання шляхів протидії соціальним ризикам та підтримки змін, стратегування;

– розроблено вихідну систему адаптивних механізмів формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління як певну гнучку систему практичних інструментів та заходів, взаємоузгоджених управлінським регулятивним впливом на мінімізацію соціальних ризиків, збереження динамічної соціальної стійкості та безпеки: 1) механізми політико-правового врегулювання, 2) механізми інтегрованої інституційно-організаційної взаємодії, 3) комунікативно-адаптаційні механізми партнерської взаємодії, 4) стимулюючо-ресурсні механізми, 5) механізми соціально орієнтованого фінансування, 6) аналітико-оцінювальні механізми соціальної якості, 7) механізми соціальної трансформації та підтримки змін, 8) механізми забезпечення соціальної стійкості. Запропоновані механізми забезпечують системність управлінських процесів на всіх рівнях, характеризуються стратегічною спрямованістю; ціннісним підґрунтям, інклюзивністю та партисипативністю, сприяють узгодженості та цілісності публічно-управлінського впливу в контексті посилення адаптивності та здатності протистояти новітнім соціальним ризикам та кризовим ситуаціям, що виникають у відповідь на зовнішні і внутрішні виклики системи соціального захисту та соціальної безпеки, маючи на меті їхню імовірну стабілізаційну здатність;

удосконалено:

– науково-теоретичне розуміння особливостей політики держави щодо формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного

управління, як принципово нової системи соціальних відносин, що 1) обумовлена соціальною транзитивністю українського суспільства, передбачає спрямованість на досягнення міжнародних орієнтирів та стандартів соціальної безпеки, підвищення індексу людського розвитку; 2) актуалізується у змістовній ідентифікації та практичному впровадженні ключових напрямів імплементації соціальних ініціатив у форматі програм, проєктів і послуг у сферах зайнятості, соціального захисту, освіти та охорони здоров'я з урахуванням іманентних чинників впливу та адаптивних механізмів з метою підвищення ефективності управлінських рішень соціального спрямування;

– трактування поняття «соціальне» в публічному управлінні як системного явища, що охоплює взаємодію усіх сфер суспільного життя в межах розподілу ресурсів, влади, відповідальності між основними соціальними суб'єктами з метою досягнення врівноваженості, згуртованості та порядку. Доведено, що поняття «соціальне» системно розкривається з погляду його категоріальних складових, що обумовлюється сутнісними дефініціями суб'єкт-суб'єктної взаємодії на всіх рівнях суспільного розвитку; визначається досягненням соціальних норм, порядків, інтересів; являє собою структурно-функціональний вимір публічного управління; характеризується певним рівнем суспільної стабільності та безпеки;

– базові управлінські механізми взаємодії шляхом виокремлення механізмів інтегрованої інституційно-організаційної взаємодії (чітка систематизація відповідними структурами та інституціями правил, норм і процедур затвердження та реалізації управлінських рішень щодо взаємодії всіх суб'єктів зазначеної системи) та комунікативно-адаптаційних механізмів партнерської взаємодії (оперативне реагування на нові виклики та очікування громадян шляхом налагодження конструктивної комунікації із суспільством та ефективного зворотного зв'язку; забезпечення позитивної динаміки соціального розвитку, підвищення рівня людського розвитку, рівня людського капіталу);

– підходи до оцінювання вимірів результативності поширення соціальної концепції публічного управління як єдиний комплекс інституціонального, структурно-функціонального та соціального підходів, що відображає орієнтованість на врахування соціально-системних та інституціональних характеристик ключових категоріальних складових соціального в системі публічного управління шляхом 1) інтегрованості концепцій економічного зростання, людського розвитку та соціальної згуртованості; 2) орієнтації на систему базових критеріальних категорій та комплексу детермінуючих факторів за визначеними критеріями в розрізі відповідних індикаторів (показників), що покликана слугувати підґрунтям для забезпечення упорядкованості соціальної системи, оптимізації стратегічного потенціалу, підвищення ступеня демократизму, прогресивності громадянського суспільства, імплементації інтенсифікаційних управлінських механізмів у реагуванні на соціальні ризики і загрози;

набуло подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат дослідження, що репрезентовано логіко-категоріальною сукупністю термінів та понять проблемного поля у сфері

державного управління соціальною сферою, скерованого на формування, розвиток та поширення соціальної концепції публічного управління: «міжсекторальна взаємодія – потреби/пріоритети – чинники впливу – детермінанти – вектори змін та розвитку в умовах транзитивності – соціальний капітал – адаптивні механізми реалізації – трансформаційні зміни – якісний вимір результативності – безпековий простір». У межах наведеного термінологічного ланцюжка запропоновано авторське визначення понять «соціальне», «соціальний капітал», «соціальна концепція публічного управління», «методологія формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління», «методика комплексної оцінки адаптивної спроможності системи публічного управління до розвитку та поширення соціальної концепції» «адаптивні механізми соціальної концепції публічного управління»;

– інструментальна методика комплексної оцінки адаптивної спроможності системи публічного управління до розвитку та поширення соціальної концепції, яка ґрунтується на використанні динаміки консолідованих взаємозв'язків, об'єднаних у постійні ланцюги знань, із використанням технології визначення маневровості планових публічно-управлінських рішень соціального спрямування з метою набуття ними характеристик динамічності, інерційної еластичності, неодномоментності відповіді на силу впливу, інтегративності, досягнення відповідність між наявними ресурсами та можливостями, зростання надійності та мінімізації ризиків планування управлінської діяльності. Запропоновано використовувати дану методику для: 1) визначення ступеня перерозподілу повноважень у процесі міжсекторальної взаємодії у соціальній площині; 2) моделювання ймовірного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на соціальну безпеку у процесі формування оптимальних управлінських рішень соціального спрямування; 3) оцінювання відповідності стратегічних і тактичних рішень у соціальній сфері змінним потребам та очікуванням різних соціальних груп; 4) виявлення критичних точок адаптаційної нестійкості (зон соціальної напруги) як результату недостатньої адаптивності управлінських рішень з метою розробки відповідних компенсаторних механізмів; 5) раціоналізації розподілу соціальних ресурсів відповідно до динаміки індексів соціального добробуту в рамках стратегічного та оперативного управління; 6) розробки адаптивних механізмів оперативного реагування на соціальні ризики з урахуванням інерційності впливу управлінських рішень у вразливих секторах соціальної політики;

– розроблено та обґрунтовано синергетичну сукупність моделей формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління на основі комбінаторної рефлексії методологічних підходів до реалізації державної соціальної політики: 1) системно-універсальна модель управління розвитком стратегічного потенціалу взаємозалежності суб'єктів (набір організаційних та логістичних схем/блок-схем вимірів стратегічного потенціалу, що визначає критерії результативності його освоєння, спрямованих на реалізацію окремих функціональних і міжфункціональних зв'язків);

2) організаційно-процесна модель причинно-наслідкового впливу формування соціальної концепції публічного управління (орієнтована на підвищення рівня гнучкості стосовно відповідності цільовим параметрам, на основі суспільних потреб); 3) організаційно-функціональна модель інтегрованого публічно-управлінського впливу в умовах соціальної транзитивності (полягає у багатовимірності впливу та одночасному взаємозв'язку соціальних транзицій відповідно до глибинних трансформацій публічного управління суспільним розвитком та репрезентує вагому дію синергетичного поєднання напрямів публічно-управлінської діяльності формування, розвитку та поширення соціальної концепції на всіх рівнях управління);

– виокремлення синтетичних індикаторів (індикатори остаточного результату діяльності суб'єктів управлінського впливу в системі соціальної сфери; індикатори системної ефективності управління – діяльності окремих підсистем, структур та установ управління у соціальній сфері; індикатори операційної ефективності управління, що характеризують професійні якості управлінського персоналу соціальної сфери) та показників соціальної ефективності функціональної діяльності управлінських суб'єктів (розробка й впровадження законодавчих норм у соціальній сфері, ухвалення управлінських рішень соціального спрямування та їх реалізація, раціональність і цільове спрямування фінансування соціальної сфери, збереження життя і здоров'я населення, рівень якості й достатність соціальних послуг, впровадження соціальних програм і проєктів) з метою оцінки спрямування публічно-управлінської діяльності в соціальній сфері на генерування результатів виконання поставлених цілей за відповідними стратегічними напрямами через виконання тактичних кроків і задач, результуючий показник яких відображається через задоволеність суспільних потреб та загальний рівень життя громадян;

– науково-прикладне розуміння концепту стратегічного потенціалу формування соціальної концепції публічного управління як сукупності наявних та потенційних ресурсів, певного варіативного набору механізмів для їх використання задля забезпечення належного соціального розвитку та соціальної безпеки, що базується на ідентифікації вихідних домінант побудови функціональних взаємозв'язків основних складових державної соціальної системи в публічно-управлінському контексті; виокремлення стратагем його розвитку та поширення. З метою визначення кількісно-якісних параметрів стратегічного потенціалу, його впливу на розвиток та поширення соціальної концепції публічного управління запропоновано ієрархічну систему статистичних показників та інтегральних критеріїв. Такий підхід дозволяє вибудувати концептуальну основу для стабілізації соціальної системи, підвищення ефективності управлінських рішень, нарощення стратегічного потенціалу та створення умов для суспільного консенсусу у відповідь на соціальні ризики;

– систематизація ключових детермінант формування соціальної концепції публічного управління за п'ятьма цільовими вимірами (соціальна

врівноваженість, соціальна відповідальність, соціальний капітал, соціальна безпека, соціальна якість) шляхом конкретизації їх показників та індикаторів задля комплексного моніторингу, оцінювання, коригування соціальної політики. Доведено, що в основі такого підходу є певні консолідовані чинники, які являють собою єдину систему, взаємопов'язану адаптивною ситуативністю виокремлення ключових пріоритетів, які у певний відрізок часу змінюють свої якісні та змістовні характеристики з урахуванням окремих елементів розвитку соціальної сфери та потреб забезпечення соціального добробуту і соціальної безпеки, відтак, здійснюють безпосередній вплив на вироблення механізмів поширення соціальної концепції публічного управління в межах взаємозалежності «детермінанти-чинники-потреби-можливості-механізми».

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю їх використання в діяльності органів публічної влади. Так, результати дисертаційної роботи були впроваджені у процесах прийняття управлінських рішень окремих державних структур та установ, що підтверджується відповідними довідками про впровадження, зокрема: Служби у справах дітей Львівської обласної військової адміністрації у рамках реалізації завдань та напрямів «Національної стратегії реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки» та розробки «Регіонального плану заходів Львівської області на 2025-2026 роки з реалізації Стратегії забезпечення права кожної дитини в Україні на зростання в сімейному оточенні на 2024-2028 роки»; в частині виконання Наказу КМУ № 363-Н від 30.07.2025 р. «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо проведення оцінювання потреб дитини-сироти та дитини, позбавленої батьківського піклування, переміщеної (евакуйованої) із закладів, які здійснюють інституційний догляд та виховання, за кордон (першочергово - дітей із будинків дитини)» (дов. від 01.09.2025 № 972/6); Центру адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу – в частині формування рекомендацій щодо модернізації системи соціального обслуговування, підвищення якості надання соціальних, освітніх та медичних послуг із дотриманням європейських стандартів у межах проєктів Twinning; розробки пропозицій із запровадження соціально-орієнтованих підходів у публічному управлінні, з акцентами на адаптацію найкращих практик ЄС у соціальному, освітньому та медичному забезпеченні у межах заходів TAIEX; при розробленні моделей чи критеріїв оцінки: якості управління, відповідності європейським нормам, соціальної адресності послуг, вдосконалення адміністративних процесів соціальної сфери у межах співпраці з програмою SIGMA (дов. від 09.09.2025 № 77/0/94-25); Львівського обласного центру соціальних служб при розробці оновленого Положення про Комунальну установу "Центр надання соціальних послуг" Ходорівської міської ради Львівської області в частині здійснення методичного супроводу розробки положень, механізмів персоналізації соціальної допомоги через індивідуалізовані плани підтримки та соціальні контракти, цифровізації обліку потреб і доступності соціальних послуг у сільських громадах (дов. від 12.09.2025 р. № 740); у депутатській та законотворчій діяльності щодо

підвищення соціальної орієнтованості управлінських рішень – методичні рекомендації щодо інтеграції соціальної концепції у систему прийняття управлінських рішень органів державної влади та місцевого самоврядування; схему оцінювання рівня соціальної стійкості управлінських процесів (дов. від 17.10.2025 р. № 238/1414); Представника Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у Рівненській області в частині налагодження комунікації з органами місцевого самоврядування, територіальними громадами та соціальними службами у сфері захисту прав соціально вразливих груп шляхом застосування розроблених у дисертації механізмів інтегрованої інституційно-організаційної взаємодії та комунікативно-адаптаційних механізмів партнерської взаємодії, спрямованих на оперативне реагування на новітні виклики і загрози, пов'язані із воєнним станом в Україні (дов. від 28.10.2025 № 17000.2/25/53); Вищої школи публічного управління при підготовці загальних короткотермінових програм підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування: «Адміністрування та надання публічних послуг: комунікація та інклюзивні підходи», «Детінізація доходів у сфері зайнятості населення», «Забезпечення потреб громадян, доступ до соціальних послуг» (дов. від 03.11.2025 № 9824/1402-25); Департаменту освіти та науки Львівської обласної військової адміністрації у рамках виконання Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та Стратегії розвитку освіти Львівщини на період до 2027 року – в частині напрацювання стратегічних підходів до розбудови комплексної інклюзивної освітньої системи; інтеграції з ринком праці; впровадження цифрових технологій в освітній процес запровадження механізму грантової підтримки додаткової освіти для учнів та студентів із соціально вразливих категорій населення та масштабування мережі освітніх центрів цифрової грамотності для дітей, батьків і вчителів у громадах із забезпеченням сталості та рівномірності доступу (дов. від 03.11.2025 р. № 03-01/10/2728); Департаменту охорони здоров'я Львівської обласної військової адміністрації в частині оптимізації використання цифрових інструментів для планування медичних ресурсів, виявлення ризиків на рівні територіальних громад у рамках виконання «Операційного плану реалізації Стратегії розбудови телемедицини в Україні» та електронних сервісів для підвищення зручності та доступності медичних послуг у межах виконання вимог постанови Кабінету Міністрів України №351 «Деякі питання забезпечення функціонування електронної системи охорони здоров'я в умовах воєнного стану»; посилення соціального партнерства та міжсекторальної взаємодії у рамках реалізації Комплексної програми охорони психічного здоров'я на 2023-2026 роки» (дов. від 04.11.2025 р. № 22-4876/0/3-25); Львівського обласного центру зайнятості щодо реалізації державної політики та програм сприяння зайнятості населення на території Львівщини у рамках виконання Постанови Кабінету Міністрів №477 «Про внесення змін щодо професійного навчання деяких категорій осіб

до деяких постанов Кабінету Міністрів України» від 21.04.2025р. (дов. від 04.11.2025 № 13.1-4220/25).

Окремі теоретичні та науково-методичні положення дисертаційної роботи було впроваджено в навчальний процес Національного університету «Чернігівська політехніка», зокрема при підготовці навчальних матеріалів для викладання дисциплін: «Інституціональні засади публічного управління та адміністрування», «Публічна політика», «Сучасні проблеми розвитку України», «Права людини і європейські цінності в сучасному публічному управлінні» для ОНП «Публічне управління та адміністрування» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» (дов. від 03.11.2025 р. № 202/08-2792/ВС).

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, висновки та рекомендації, що виносяться на захист, розроблені авторкою особисто. Наукові ідеї та розробки, що належать співавторам опублікованих робіт, у дисертації не використовуються. Авторський внесок у працях, опублікованих у співавторстві, конкретизовано в списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні положення й висновки дисертаційної роботи доповідались, обговорювались на міжнародних і вітчизняних наукових конференціях, що відображено у публікаціях [41-58].

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано в 58 наукових працях, у тому числі: 7 розділів у колективних монографіях; 8 статей у закордонних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus, 22 статті у наукових фахових виданнях України, 3 статті в інших наукових виданнях; 18 тез доповідей на міжнародних та всеукраїнських конференціях.

Структура дисертації Робота складається зі вступу, п’яти розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 534 сторінки. Основний зміст дисертації викладено на 412 сторінках. Робота містить 40 таблиць, 33 рисунка, 7 додатків. Список використаних джерел налічує 445 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, об’єкт, предмет та методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі - *«Науково-теоретичні засади формування соціальної концепції публічного управління: категоризація соціального»* – досліджено та узагальнено розуміння поняття «соціальне» та базові терміни предметного поля дослідження; розкрито теоретичні основи взаємозв’язку категоріальних складових розвитку соціальної сфери; окреслено структурні функціонали інституційної взаємодії суб’єктів в контексті формування соціальної концепції публічного управління.

На основі аналізу теоретико-наукових підходів з'ясовано, що у вітчизняному науковому дискурсі спостерігається зростаючий інтерес до соціально орієнтованого виміру суспільного розвитку, що свідчить про складність, багатоаспектність та мультидисциплінарний характер дослідження феномену соціального як ключового чинника трансформаційних процесів у сучасному суспільстві. Визначено, що соціальне як сукупність ознак та особливостей суспільних відносин, що інтегрована різними суб'єктами у процесі їх взаємодії у конкретних умовах, безпосередньо пов'язане із соціальними зв'язками, соціальними відносинами, соціальними закономірностями. З огляду на це основні риси соціального як певної сукупності властивостей суспільства відображаються через характеристики соціальних відносин як різновиду суспільних. Доведено, що категорія «соціальне» актуалізується при дослідженні особливостей функціонування різних сфер суспільного життя як підсистем публічно-управлінського впливу у контексті взаємодії і розподілу ресурсів між основними соціальними суб'єктами з метою досягнення соціальної згуртованості, рівноваги, порядку та безпеки в суспільстві. У даному контексті особливого значення набуває питання вчасної ідентифікації та мінімізації соціальних ризиків, що ґрунтується на визначенні впливу відповідних факторів, які спричиняють виникнення або посилення ймовірності настання ризикових тенденцій.

Показано, що питання соціального в контексті публічного управління розглядається досить багатогранно, зважаючи на критерії, що будуть покладені в основу тієї чи іншої класифікації базових складових, а отже, авторського підходу до дослідження, у якому формується його предметне поле. Виокремлено критерії за такими показниками – сфери діяльності, рівні впливу, інституціональна організація, напрями реалізації, види розвитку, пріоритети, суб'єкти діяльності, об'єкти впливу, механізмами забезпечення, моделі, форми впливу/спрямованості, індикатори, соціальні ризики. Стверджується, що в контексті дослідження слід базуватися на класифікації основних складових соціальної сфери за базовими показниками: соціальний захист, зайнятість (ринок праці), охорона здоров'я, освіта з урахуванням розуміння того, що сучасні суспільні трансформації, потенційні загрози особливо актуалізують та загострюють питання досягнення соціальної безпеки (табл. 1).

Окрім того, багатоаспектність ідеології дослідження потребує врахування інших критеріїв, як то сфери та форми впливу (з урахуванням безпекової ситуації всередині держави та зовнішніх викликів, зокрема повномасштабного російського вторгнення); інституціональної організації та взаємодії, насамперед міжсистемної; видів та напрямів розвитку в поєднанні з контекстом змінних параметрів трансформації соціальної сфери та суспільної системи загалом; характером пріоритетів та відповідною їхньою трансмодуляційною якістю; сукупністю соціальних ризиків, які слід розглядати в контексті регуляторних управлінських впливів, з одного боку, та неконтрольованих факторів зовнішнього середовища – з іншого, що безпосередньо впливають на формування та розвиток відповідних механізмів досягнення соціальної безпеки, у тому числі адаптивного характеру.

Таблиця 1

Систематизація ключових пріоритетів складових соціальної сфери

Ключові сфери	Пріоритетність
Зміни в освіті	• впровадження механізму фінансування «Гроші ходять за дитиною»; • посилення фінансової автономії закладів шкільної освіти; • трансформування фінансування у розрахунку на одного учня; • перехід до громадсько-державної моделі управління освітою
Зміни в системі охорони здоров'я	• зміна принципів управління окремими ланками системи охорони здоров`я; • формування госпітальних округів; • нові підходи до фінансування охорони здоров'я; • впровадження механізму "Гроші ходять за людиною"; • запровадження єдиного тарифу оплати медичних послуг; • посилення первинної ланки медичної допомоги
Зміни у сфері зайнятості	• інстуційна реорганізація, делегування окремих повноважень; • удосконалення програм підготовки/перекваліфікації шляхом адаптації до потреб ринку праці • розширеннчя можливостей для самозайнятості та підприємництва
Зміни в системі соціального захисту	• запровадження автономії закладів соціального захисту; • оптимізація мережі закладів у громадах; • забезпечення гарантій щодо надання соціальних послуг; • формування відповідної матеріальної бази надання соціальних послуг на регіональному/місцевому рівні

Наголошено на відсутності в науковому вимірі ґрунтовних напрацювань, що містять комплексне представлення структурно цілісної соціальної концепції публічного управління на основі обґрунтування системної інтегрованості зазначених сфер та урахування новітніх викликів та загроз.

Таким чином, запропоновано розглядати соціальну концепцію публічного управління як визначальну цінність творення суспільного консенсусу та чинник динамічної стабільності, спрямованої на захист соціальних норм, порядків, інтересів в умовах суспільної транзитивності; що обґрунтована наявністю певного комплексу понять і категорій, які розкриваються через систему соціальних відносин і зв’язків; методологією інституційно-функціональної акумуляції, в основі якої принципи суб’єктної ієрархії та контролю. Така концепція детермінована якісною функціональністю суб’єктів у взаємозалежності їхнього стратегічного потенціалу, що забезпечують стійкість зв’язків і відносин у межах соціальної організації суспільства, дотриманням стандартів щодо реалізації соціальних прав, інтересів і потреб громадян; зорієнтована на упередження соціальних збурень; відображає національні соціальні пріоритети, ментально-ціннісні установки, специфіку соціокультурної взаємодії, зберігаючи в такий спосіб своєрідність та унікальність як конструктивний компонент суспільного розвитку в умовах актуалізації глобалізаційних змін.

У другому розділі - *«Методологія формування соціальної концепції публічного управління»* – досліджено та узагальнено світовий контекст трансформації соціальних преференцій в сучасних моделях та концепціях публічного управління; розроблено концептуально-методологічні підходи до формування соціальної концепції публічного управління; запропоновано

методику виявлення адаптивної спроможності системи до розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління.

Охарактеризовано базові інституції країн Європейського Союзу в контексті ефективного перетворення публічного управління – Європейський інститут державного управління (European Institute of Public Administration – EIPA), Європейська мережа державного управління (European Public Administration Network – EPAN) – об'єднання державних службовців усіх країн ЄС, EUPAN – цифрова платформа для сприяння взаємодії мережі EPAN та налагодження внутрішньої й зовнішньої комунікації. Показано, що в контексті співпраці із зазначеними інституціями відбувається тісний зв'язок щодо вивчення досвіду та розробки певних рекомендацій імовірної адаптації вітчизняного законодавства з урахуванням потреб і пріоритетів суспільного розвитку, трансформації запитів і норм у результаті безпекових викликів усіх сфер системи публічного управління, у тому числі щодо інституційно-функціональної взаємодії та функціонально-правової діяльності державних інституцій. Систематизовано ключові інструменти удосконалення публічного управління у країнах ЄС - CAF - the Common Assessment Framework, OMC - Open Method of Coordination, MCS - Metcalf Coordination Scale, TWINNING, TAIEX, SIGMA.

У межах аналізу соціального виміру процесів трансформації та тенденцій демократизації українського суспільства проаналізовано низку ключових міжнародних індексів, що відображають ступінь інституційної спроможності та соціального прогресу ключових суспільних сфер. Зокрема, Індекс людського розвитку (Human Development Index) в Україні у 2024 році становив 0,734; Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index) - 35 балів зі 100 (105-те місце серед 180 країн); Індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom) - 150-те місце зі 165 країн; Глобальний індекс гендерного розриву (The Global Gender Gap Index) - 0,722. Наведені показники дають змогу оцінити не лише поточний стан соціально-економічного середовища, а й виявити наявні дисбаланси, соціальні ризики та напрямки потенційних змін. Саме ці індикатори можуть слугувати аналітичною базою для виокремлення основних визначених детермінант формування соціальної концепції публічного управління (соціальна врівноваженість, відповідальність, рівень соціального капіталу, соціальна безпека та якість життя) (табл. 2).

Таблиця 2

Ключові детермінанти формування соціальної концепції публічного управління

Ключові детермінанти	Соціальні показники/індикатори
Соціальна врівноваженість	• показники регіональних відмінностей соціального розвитку у сфері зайнятості/освіти/охорони здоров'я/соціального захисту; • індекс гендерного розриву; • показники рівності/нерівності між соціальними верствами у сфері охорони здоров'я; • рівень соціального відсторонення від матеріальних благ, що визначають бідність за рівнем доходів; • рівень середньої заробітної плати; • рівень диференціації за рівнем доходів; • рівень бідності за абсолютним критерієм.

Соціальна відповідальність	• рівень та адресність соціальних виплат; • ефективність практики соціального страхування; • кількість створених робочих місць; • розмір заробітної плати; • ступінь відповідальності перед споживачами; • показники (індикатори) ефекту/ефективності соціальної відповідальності у частині соціального розвитку; • співвідношення соціальних інвестицій та прибутку; • показники соціальної інклюзії організацій.
Соціальний капітал	• міцність соціальних відносин та зв'язків; • ефективність інституційних форм співпраці; • рівень довіри до публічних інститутів; • спільні цінності; • почуття спільної ідентичності та приналежності; • рівень громадянської активності; • індекс стійкості організацій громадянського суспільства; • індекс процвітання; • індекс сприйняття.
Соціальна безпека	• демографічні показники суспільного розвитку (коефіцієнт природного приросту населення; коефіцієнт міграції; коефіцієнт смертності населення; міграційні та еміграційні показники та ін.); • індикативні регулятори соціальних процесів та соціальної сфери держави (рівень безробіття за методологією МОП; наявність житлового фонду в сер. • на одну особу; обсяг видатків зведеного бюджету на охорону здоров'я; обсяг видатків зведеного бюджету на освіту); • показники рівня життя населення (відношення мін. розміру пенсії до прожиткового мінімуму; відношення середньої зарплати до прожиткового мінімуму; ступінь диференціації доходів населення, мін. з/п; мін. споживчий бюджет (кошик); рівень межі малозабезпеченості.
Соціальна якість	• індекс людського розвитку; • індекс економічної свободи; • індекс якості життя; • ВВП на особу в країні; • паритет купівельної спроможності; • індекс пенсійного забезпечення; • мінімальний розмір заробітної плати; • мінімальний розмір пенсії за віком; • неоподатковуваний мінімум доходів громадян; • розміри державної соціальної допомоги та інших соціальних виплат.

На основі досвіду країн Європейського Союзу стверджується, що одним із критично важливих питань публічного управління в соціальній сфері є солідарна відповідальність у реалізації соціального захисту, що дає змогу мінімізувати певну сукупність соціальних ризиків і може бути покладена в основу авторського науково-методологічного підходу.

Запропоновано авторську методологію формування та розвитку соціальної концепції публічного управління, в основі якої є дослідження методологічних підходів аналізу соціального в контексті розвитку соціальної сфери та її базових складових, зокрема, адаптовані наукові підходи з урахуванням сучасних викликів та пріоритетів у межах структурно-інституціонального ланцюжка взаємодії «цінності – потреби та пріоритети – стратегічно-ресурсний потенціал – гармонізація інтересів усіх заінтересованих сторін – управлінський регулятивний вплив – соціальна безпека» (рис. 1).

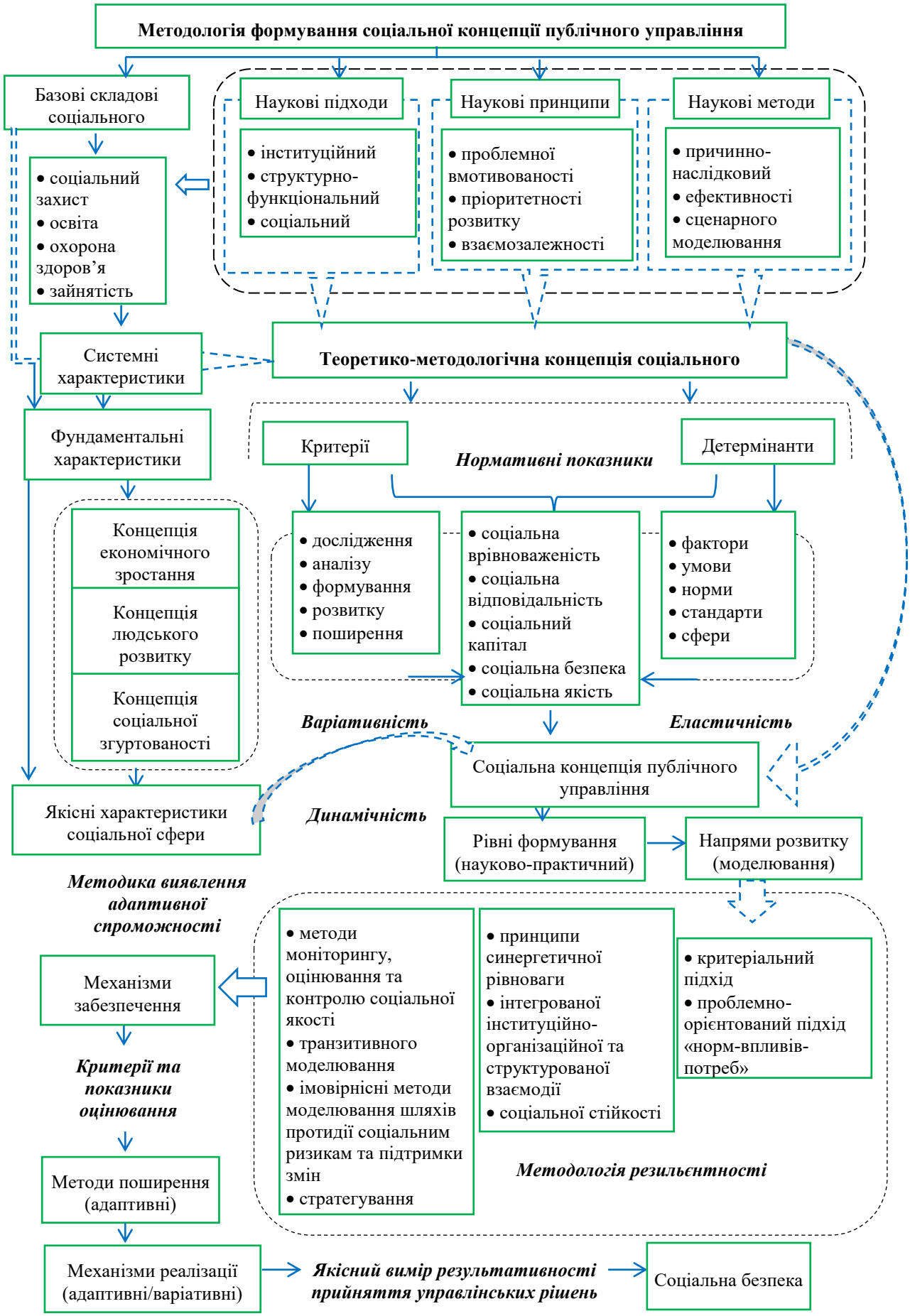

Рисунок 1. Методологія формування соціальної концепції публічного управління

Визначено методологію формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління як сукупність наукових теорій, моделей та концепцій з виокремленням їхніх соціоорієнтованих принципів і підходів, які в умовах суспільної транзитивності скеровані регуляторним управлінським впливом на формування динамічних адаптивних механізмів, що забезпечать певну гнучкість та еластичність системи для досягнення соціальної безпеки.

Показано, що у контексті формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління важливого значення набувають методичні підходи, зорієнтовані на визначення дієвості системи управління соціальною сферою, зокрема, щодо врахування динаміки соціальних процесів, необхідності оперативного реагування на новітні виклики та запити суспільства, а відтак, її адаптивної спроможності до поширення соціальної концепції публічного управління. Доведено, що ключовою системно-універсальною характеристикою соціального у функціонуванні системи публічного управління з позиції ефективності є її адаптивність, що слід трактувати як рівень, за якого система реагує на ендогенні та екзогенні зміни (свідчить про здатність публічного управління відповідати зовнішнім та внутрішнім змінам у соціальній сфері) та сформовано систему критеріїв вимірювання оптимального рівня адаптивності.

Для точного кількісного оцінювання цих характеристик запропоновано відповідні формули, які дозволяють систематизувати та моделювати адаптивні властивості публічно-управлінської системи у соціальній сфері. Еластичність показника визначається як відношення між значеннями його граничного та середнього показників за формулою:

$$E_F(x) = \frac{MF(x)}{AF(x)}, \tag{1}$$

де $E_F(x)$ – еластичність певного показника; $AF(x)$ – стратегічні тренди процесу; $MF(x)$ – зміни в окремий точковий момент. Зазначена формула розкриває інтегровану характеристику оцінки та аналізу управлінських процесів з використанням показника еластичності.

З метою визначення важливості та доцільності альтернативного рішення проводиться розрахунок з урахуванням якісних альтернатив за допомогою розширеної формули:

$$Iv_p = \frac{\sum_{n=1}^{q} (Pn \cdot Efn)n}{\sum_{n=1}^{q} Pn}, \tag{2}$$

де Iv_p – індекс варіативності (зважений); Pn – коефіцієнт ваги/пріоритетності альтернативи n; Efn – оцінка ефективності/реалістичності альтернативного рішення n; q – кількість варіантів альтернативних рішень.

З метою визначення рівня адаптивності системи управління соціальною сферою в умовах змін середовища запропоновано використовувати математичну схему, яка дозволяє враховувати потенційний вплив комплексу зовнішніх і внутрішніх факторів на соціальну безпеку; формувати якісні управлінські рішення через розуміння наслідків різних сценаріїв розвитку. У структурно-логічному вимірі математична схема включає такі основні параметри стану

системи управління соціальною сферою: L_a – рівень адаптивності системи управління; L_s – рівень соціальної безпеки (інтегральний показник); R_s – ресурсне забезпечення соціальної сфери; S_p – політична стабільність; Ce – економічна ситуація; E_f – рівень управлінської ефективності; C_{ext} – комплекс зовнішніх факторів; C_{int} – комплекс внутрішніх факторів. Рівень соціальної безпеки як функція формалізується таким чином:

$$L_s = f(L_a, R_s, S_p, C_e, C_{ext}, C_{int}), \quad (3),$$

де функція f визначає вплив рівня адаптивності системи управління та комплексу зовнішніх і внутрішніх факторів на стан соціальної безпеки.

Формалізація системи управління соціальною сферою визначається як функція кількох ключових параметрів:

$$L_a = f(E_f, \Delta C_{ext}, \Delta C_{int}, T_m), \quad (4)$$

де E_f – ефективність управління (компетентність/оперативність/якість), C_{ext}, ΔC_{int} – динамічні зміни зовнішніх і внутрішніх факторів; T_m – час реагування системи управління на зміну середовища.

Оптимізаційне завдання цієї схеми полягає в максимізації рівня соціальної безпеки за конкретно обумовлених обставин (ресурсні обмеження: $R_s \leq R_{smax}$; часові обмеження на реагування $T_m \leq T_{cr}$; цільові значення безпеки: $L_s \geq L_{smin}$)

$$L_{smax} = f(L_a, R_s, S_p, C_e, C_{ext}, C_{int}), \quad (5)$$

При моделюванні впливу комплексу факторів доцільно використовувати сценарне моделювання, де зовнішні фактори C_{ext} моделюються як стохастичні змінні (міграція, демографічні зміни, рівень зайнятості); внутрішні фактори C_{int} - як керовані змінні (структура управління, використання цифрових технологій, фінансові інвестиції, комунікації).

Запропонована методика виявлення адаптивної спроможності системи управління соціальною сферою через показники еластичності, інерційності та варіативності дозволяє порівнювати показники/індикатори різних регіонів або альтернативних сценаріїв; формувати інтегральні оцінки; здійснювати планування та стратегування соціальної сфери на основі реальної факторного аналізу поточного стану; об’єктивно оцінювати здатність системи реагувати на соціальні виклики та кризи; розробляти сценарії впливу соціальних ризиків і загроз з метою посилення системи соціальної безпеки; обґрунтовано підходити до напрацювання управлінських рішень та стратегій з урахуванням відповідного ресурсного забезпечення. Таким чином, запропонована методика створює передумови для інтегрованого публічно-управлінського впливу на засадах гнучкості, чутливості та орієнтованості на соціальні потреби громадян, та слугує підґрунтям для формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління як цілісного підходу до забезпечення високих стандартів соціальної якості та стійкого соціального добробуту громадян.

У третьому розділі – *«Інституційно-функціональний вимір формування та розвитку соціальної концепції публічного управління»* – розкрито особливості нормативно-правового забезпечення публічного управління у контексті соціальних гарантій та стандартів; розглянуто адміністративно-управлінські підходи до аналізу міжсекторальної координації забезпечення розвитку соціальної сфери; охарактеризовано сучасні тенденції та управлінські практики

у сфері соціального захисту, політики зайнятості, охорони здоров'я та освіти в умовах соціально орієнтованого розвитку.

Проведено дослідження нормативно-правового забезпечення соціальної сфери України. Зосереджено увагу на законодавчих ініціативах, ухвалених упродовж 2024–2025 років, які демонструють соціальну орієнтованість публічного управління в умовах війни та спрямовані на врегулювання питань соціального захисту, зокрема на посилення адресної підтримки вразливих груп, адаптації до воєнного стану, міжгалузевої інтеграції сфери соціального захисту в умовах кризи тощо. Зроблено висновок про наявність низки недосконалостей та проблемних аспектів публічного управління соціальною сферою в Україні, зокрема: необґрунтоване розширення кількості критеріїв та умов, що визначають право на отримання державної соціальної допомоги та захисту; декларативний характер окремих соціальних стандартів, проголошених Конституцією, які є застарілими та малоефективними; відсутність прозорості та низька ефективність бюджетного фінансування соціальної сфери. Обґрунтовано, що правові засади публічного управління соціальною сферою потребують чіткої відповідності сформованим та законодавчо встановленим ключовим цілям соціальної політики держави, що дозволить побудувати чітко структуровану систему пріоритетів, завдань та відповідних дій з орієнтацією на практику впровадження сучасних європейських і глобальних управлінських підходів. Вказано на відсутність закріплених на законодавчому рівні показників ефективності, що дало б змогу здійснити реальну оцінку переваг та недоліків провадженої соціальної політики в країні. Констатовано, що значна чисельність різноспрямованих нормативно-правових актів та законодавчих документів у соціальній сфері обумовлює ризики щодо суперечливості окремих аспектів їх змісту, уможливлює неоднозначність трактувань законодавчих норм та негативно позначається на якості та результативності здійснення соціально орієнтованого публічного управління.

Визначено інституційну структуру соціального захисту населення як сукупність упорядкованих взаємозв'язків та скоординованої дії суб'єктів соціальної діяльності, що покликані забезпечити сприятливі умови належної ефективної організації системи соціальної підтримки вразливих категорій громадян відповідно до їх прав, потреб та можливостей. Наголошено, що така система повинна бути здатною змінювати свої підсистеми з метою найбільш ефективного забезпечення громадян відповідними послугами та підтримкою в умовах економічних та соціально-політичних змін, що обумовлюється її динамічністю, ефективністю та адаптивністю.

На підставі проведеного аналізу динаміки бюджетних витрат на фінансування соціальної сфери в Україні за період 2008–2024 років встановлено, що у відсотковому вираженні частка видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення зменшилася з 23,7 до 10,56 %; питома вага бюджетних видатків на освіту скоротилася з 35,4 до 7,05 %; частка державного фінансування охорони здоров'я у складі зведеного державного бюджету знизилася з 10,8% до 4,83% (табл. 3).

Таблиця 3

Динаміка бюджетних витрат на фінансування соціальної сфери в Україні за період 2008 – 2024 роки

Рік	Показники бюджетних видатків					
	на соціальний захист та соціальне забезпечення		на освіту		на охорону здоров'я	
	усього, млн грн	у % до зведеного бюджету	усього, млн грн	у % до зведеного бюджету	усього, млн грн	у % до зведеного бюджету
2008	74 069,7	23,7	60 959,4	35,4	18 597,8	10,8
2009	78 775,4	25,4	66 773,6	35,8	22 009,2	11,8
2010	104 534,9	27,7	79 826,0	36,1	26 092,7	11,8
2011	105 434,8	25,3	86 253,6	31,6	31 662,7	11,6
2012	125 306,9	25,4	101 560,9	29,8	40 215,4	11,8
2013	145 062,6	28,7	105 538,7	29,3	43 944,4	12,2
2014	138 004,7	26,4	100 109,5	19,14	57 150,1	10,92
2015	176 339,8	25,9	114 193,5	16,8	71 001,1	10,44
2016	258 326,1	30,9	129 435,1	15,49	75 408,5	9,02
2017	285 761,7	27,0	177 755,7	16,82	102 391,6	9,69
2018	309 363,6	24,7	210 029,4	16,8	115 847,8	9,27
2019	321 786,7	23,4	238 757,4	17,43	128 377,8	9,37
2020	346 720,5	21,7	252 283,1	15,81	175 791,2	11,02
2021	367 346,6	19,9	312 914,6	16,97	203 610,4	11,04
2022	455 186,2	15,0	290 758,5	9,55	215 275,9	7,07
2023	514 130,7	11,6	308 638,9	6,95	217 419,5	4,9
2024	521 927,7	10,56	348 432,4	7,05	238 652,7	4,83

Доведено, що в умовах збільшення чисельності соціально вразливих категорій населення в умовах воєнного стану (внутрішньо переміщених осіб, ветеранів війни, осіб з інвалідністю внаслідок воєнних дій як серед військовослужбовців, так і серед цивільних) значне скорочення бюджетних видатків на соціальний сектор має загрозливий характер як в демографічному, так і в гуманітарному аспектах. Виокремлено ключові проблеми, що спричиняють негативну динаміку ефективності соціальної підтримки населення: зростання рівня бідності у зв'язку з падінням розміру доходів незахищених категорій населення унаслідок війни; диференціація між розміром офіційно встановленого прожиткового мінімуму та його реальним значенням; невідповідність вартості житлово-комунальних послуг з реальними доходами значної частини населення; низький рівень ефективності системи державної підтримки щодо стимулювання ділової активності працездатних непрацюючих осіб; вимушена міграція за кордон значної кількості громадян працездатного віку; стрімке падіння платоспроможності населення через швидкі інфляційні процеси; зростання кількості людей, які опинились за межею бідності через втрату майна, стабільного доходу або втрату годувальника внаслідок бойових дій.

Діагностовано актуальні виклики та проблемні аспекти у функціонуванні системи охорони здоров'я, зокрема: недостатній рівень фінансування, нерівномірний розподіл ресурсів між регіонами, кадровий дефіцит, обмежений доступ до якісних медичних послуг для вразливих категорій населення, низька ефективність використання бюджетних коштів. Проведено оцінку фінансових

витрат на функціонування системи охорони здоров'я, яка засвідчила, що загальний обсяг видатків на сферу охорони здоров'я на 2025 рік становить понад 217 млрд грн, з них понад 175,5 млрд грн спрямовано на фінансування Програми медичних гарантій; 11,8 млрд грн заплановано на закупівлю ліків та медичних виробів для лікування тяжких захворювань; 4,4 млрд грн закладено на забезпечення громадського здоров'я, виявлення та реагування на спалахи хвороб і надзвичайні ситуації. Такий формат фінансування сфери охорони здоров'я вказує на стійкі структурні дисбаланси в розподілі ресурсів, що, у свою чергу, актуалізує потребу в переосмисленні фінансових пріоритетів галузі, зокрема, в частині посилення інвестицій у профілактичну медицину, розвиток регіональної медичної інфраструктури, цифровізацію медичних послуг, стабільне фінансування громадського здоров'я та екстреної медичної допомоги.

Визначено комплекс системних викликів, що суттєво впливають на рівень доступності та якість освітніх послуг в Україні: застаріла інфраструктура навчальних закладів, що обмежує впровадження інноваційних педагогічних практик та створення комфортного інклюзивного середовища; нерівномірний розподіл сучасних освітніх технологій, що призводить до цифрового розриву між регіонами; недостатня адаптованість освітніх програм до сучасних потреб ринку праці та розвитку ключових компетентностей, нестача кваліфікованих спеціалістів для роботи з учнями з особливими освітніми потребами. Встановлено, що кількість учнів з особливими освітніми потребами за останні п'ять років зросла майже вдвічі (з 25 078 у 2020/2021 навчальному році до 47 610 у 2024/2025). Попри це, збільшення кількості інклюзивних класів до 33 397 станом на 2025 р. все ще не покриває потреби системи повною мірою. Крім того, близько 15-20 % навчальних закладів не мають сучасної інфраструктури, необхідної для якісного впровадження інклюзивного навчання, а дефіцит спеціалізованих кадрів залишається одним із ключових бар'єрів. Ці показники свідчать про необхідність комплексних інноваційних змін, спрямованих на забезпечення рівноправного доступу до освіти та створення умов для ефективної підтримки всіх учасників навчального процесу.

Констатовано, що фактичний рівень соціальної безпеки вразливих категорій громадян нашої країни не відповідає загальноприйнятим світовим стандартам, що гостро актуалізує необхідність системних реформ у соціальній площині з впровадженням гнучких, орієнтованих на потреби громадян управлінських механізмів соціальної підтримки та модернізації нормативно-інституційної бази.

У четвертому розділі – *«Стратегічний потенціал формування соціальної концепції публічного управління та механізми її розвитку і поширення»* – розглянуто державно-приватне партнерство як системотворчий каталізатор формування стратегічного потенціалу соціальної концепції публічного управління, доведено його роль в контексті формування сучасних механізмів; запропоновано систему адаптивних механізмів розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління.

Здійснено аналіз закордонного досвіду функціонування механізмів впливу на ефективність соціальної сфери, який засвідчив стійкий взаємозв'язок між рівнем добробуту та розвитку країн і особливостями державної соціальної політики, зокрема щодо використання інструментів державно-приватного партнерства. Визначено пріоритетність напрямів функціонування державно-приватного партнерства за сферами (освіти; охорони здоров'я; зайнятості; соціального захисту) у відповідних країнах: Великобританія (підтримка цифровізації освітніх процесів; розширення доступу до якісних послуг; розбудова медичної інфраструктури); Франція (будівництво та реконструкція медичних закладів); Німеччина (професійна освіта та підготовка кадрів); Канада (управління соціальним житлом, програмами підтримки осіб з інвалідністю та інтеграції вразливих груп населення). Встановлено, що результативність залучення приватного сектору шляхом партнерства та взаємодії з державою слугує підґрунтям для формування стратегічного потенціалу реалізації соціальної концепції публічного управління.

Обґрунтовано важливість дослідження стратегічного потенціалу соціальної концепції публічного управління як необхідної умови її розвитку та поширення у контексті інтеграції сучасних підходів до ефективного, інклюзивного й інноваційного управління. Основою його виміру є певна ієрархічна система критеріїв і показників, що є практико-орієнтованою на виявлення сильних та слабких сторін у функціонуванні управлінської системи, діагностику її спроможності/неспроможності оперативно реагувати на потенційні виклики, що в підсумку може слугувати важливим інструментом для системно-універсального оцінювання стратегічного потенціалу соціальної концепції публічного управління та вироблення на цій основі відповідних рекомендацій. Встановлено наявність прямої кореляційної залежності між рівнем стратегічного потенціалу та здатністю системи бути динамічно стійкою, проактивною, використовувати гнучкі управлінські механізми, демонструвати адаптованість до викликів і змін (рис. 2).

Визначено практико-орієнтовані характеристики запропонованої моделі показників та інтегральних критеріїв виміру стратегічного потенціалу соціальної концепції публічного управління, що створюють можливості для: 1) забезпечення цілісного та логічно впорядкованого підходу до аналізу та оцінювання складних соціально-управлінських процесів; 2) формування ієрархічної структури показників, яка відображає багаторівневість впливів на стратегічний потенціал, та дає змогу враховувати як кількісні, так і якісні параметри для забезпечення комплексної та об'єктивної оцінки; 3) реалізації діагностичної функції моделі, що на основі розмежування показників та впливових факторів за рівнями (базовим, соціально орієнтованим, оціночним та узагальнюючим), слугує ефективним аналітичним інструментом та практичним засобом підтримки стратегічних управлінських рішень, забезпечуючи можливість цілеспрямованого адаптивного управлінського реагування, чутливого до змінних умов соціального середовища.

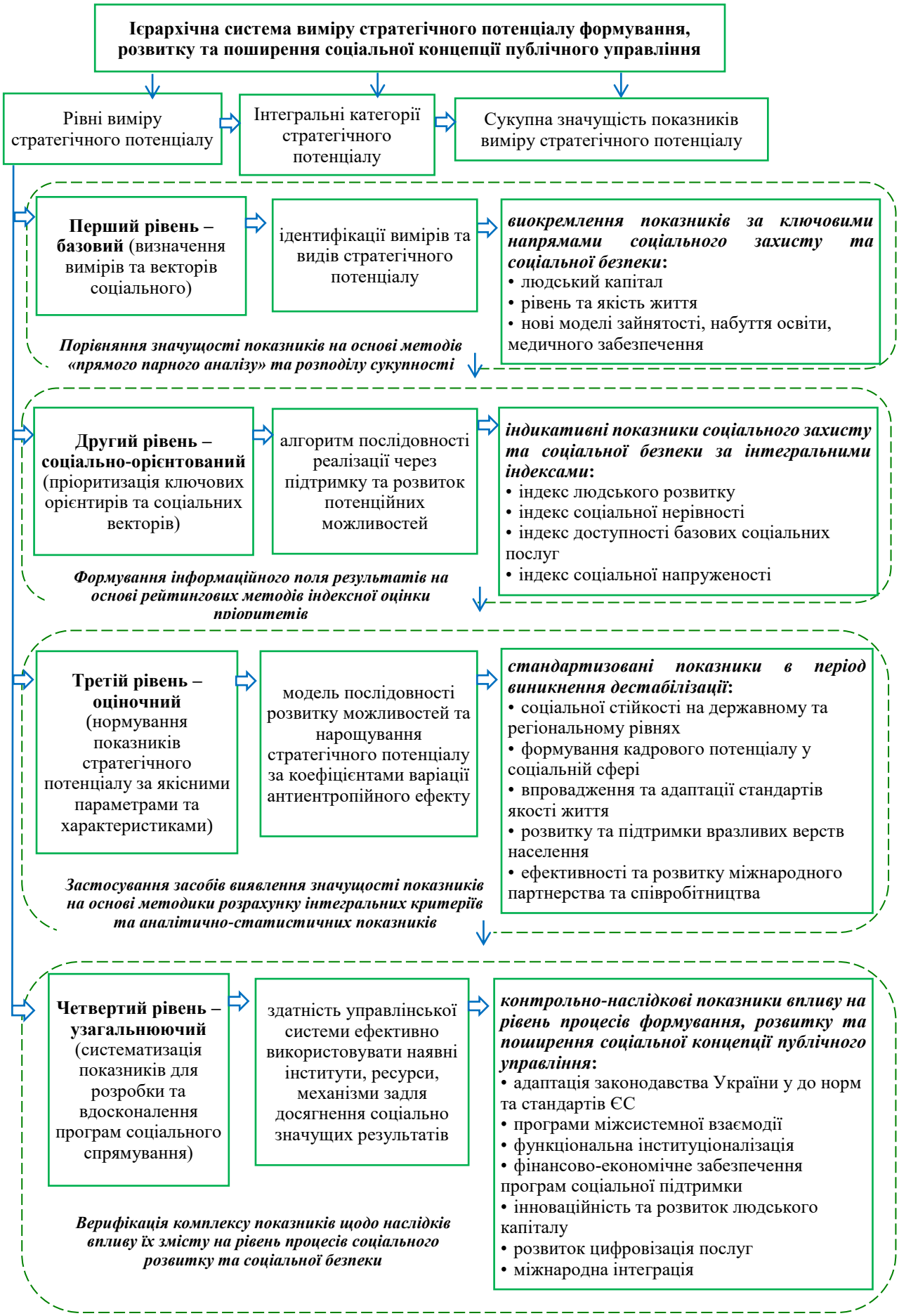

Рисунок 2. Ієрархічна система виміру стратегічного потенціалу

Розроблено модель стратегічного потенціалу соціальної концепції публічного управління, яка відображає напрями реалізації та результативність освоєння потенціалу та обґрунтовує пріоритетні напрямів побудови алгоритму реалізації через підтримку та розвиток потенційних можливостей, сприяння інвестиційній активності, погодження зі стратегічним баченням соціально-економічного зростання та узгодження дії за різними управлінськими рівнями, систематизацію засобів та інструментів впливу на нарощення та реалізацію потенціалу в контексті прикладних засобів стратегічного публічного управління різних рівнів (рис. 3).

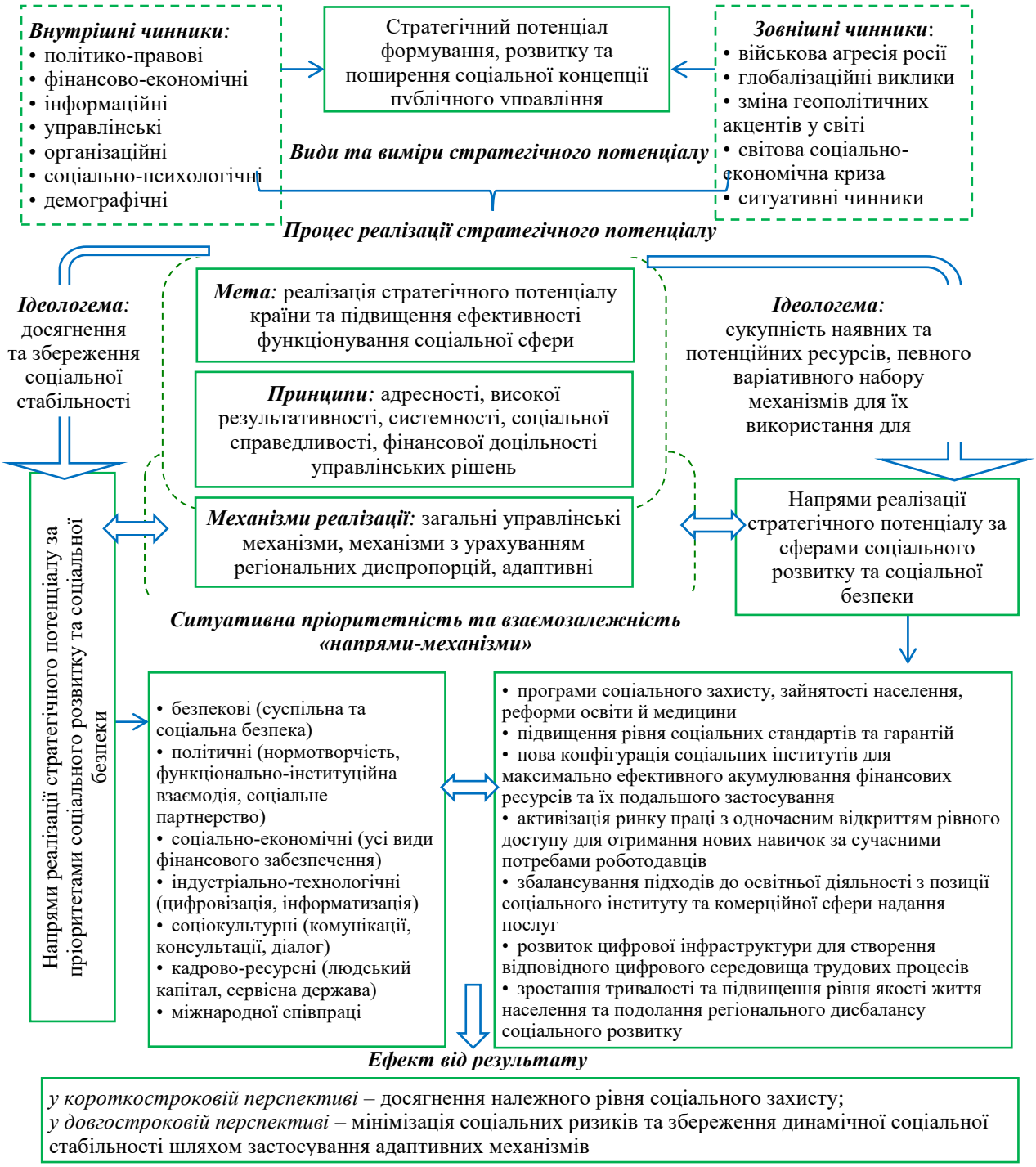

Рисунок 3. Стратегічний потенціал соціальної концепції публічного управління

Надано рекомендації щодо розробки індексу стратегічного потенціалу для аналізу соціальних концепцій, як інтегрального показника, що акумулює низку параметрів та характеристик на різних рівнях, зокрема, на базовому (рівень нормативно-правового забезпечення соціально орієнтованих політик, ступінь інституційної спроможності органів публічного управління, наявність стратегічних документів із соціальним компонентом); соціально орієнтованому (обсяг та якість надання соціальних послуг, ступінь соціального захисту вразливих категорій населення, рівень доступності публічних сервісів, інклюзивність управлінських процесів у соціальній сфері); оціночному (показники задоволеності громадян якістю публічних послуг, ефективність реалізації соціальних ініціатив/програм/проєктів, ступінь довіри до владних інституцій, прозорість і підзвітність публічного управління); узагальнюючому (відповідність соціальної політики (державної/регіональної) цілям сталого розвитку, загальний рівень соціальної стабільності, динаміка стратегічного розвитку суспільства).

Охарактеризовано базові механізми здійснення публічного управління соціальною сферою – організаційний, нормативно-правовий, політичний, фінансово-економічний, механізм стимулювання, виокремлено основні недоліки їх функціонування та доведено, що подальше удосконалення публічно-управлінської діяльності та ефективність реалізації соціальної концепції публічного управління в Україні неможливі без імплементації інноваційних підходів та новітніх механізмів, які повинні інтенсифікувати публічно-управлінський вплив, забезпечити максимально дієве та оперативне реагування на сучасні виклики й тенденції та сприяти формуванню адаптивності системи управління соціальною сферою.

Доведено необхідність врахування сучасних методологічних підходів до розробки новітніх механізмів, маючи на увазі їхню потенційну можливість до гнучкості та адаптивності, особливо в період сучасних криз та соціальних пріоритетів, що виникають у відповідь на зовнішні та внутрішні виклики системи соціального захисту та соціальної безпеки, результуючи їхню імовірну стабілізаційну здатність. Першочерговим пріоритетом таких механізмів є «коригування на випередження», тобто, виявлення стабілізаційних елементів з одного боку, та дестабілізуючих чинників з іншого, з урахуванням стратегічного прогнозу імовірних сценаріїв розвитку соціальної сфери. В контексті формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління запропоновано виокремлювати систему адаптивних механізмів, з урахуванням стратегічного потенціалу у взаємовідношенні «напрями-механізми», яка буде поєднувати в єдиному комплексі певний набір базових механізмів, що характеризуються відкритістю до сприйняття змін, гнучкістю та варіативністю, цілісністю, з одного боку, та ситуативною пріоритетністю реалізації – з іншого, інституційно-функціональними зв’язками взаємодії, сукупністю стратегічних компонентів прогнозування та передбачення, набором практичних інструментів реалізації в кожному окремому елементі як на регіональному, так і на державному рівнях, вирізнятися специфічною системою «контролю змін» та прогнозного ефекту, враховувати транзитивність соціальної системи. Отже, запропоновано наступну систему адаптивних механізмів формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного

управління: механізми політико-правового врегулювання; механізми інтегрованої інституційно-організаційної взаємодії; комунікативно-адаптаційні механізми партнерської взаємодії; стимулюючо-ресурсні механізми; механізми соціально орієнтованого фінансування; аналітико-оцінювальні механізми соціальної якості; механізми соціальної трансформації та підтримки змін; механізми забезпечення соціальної стійкості (рис. 4).

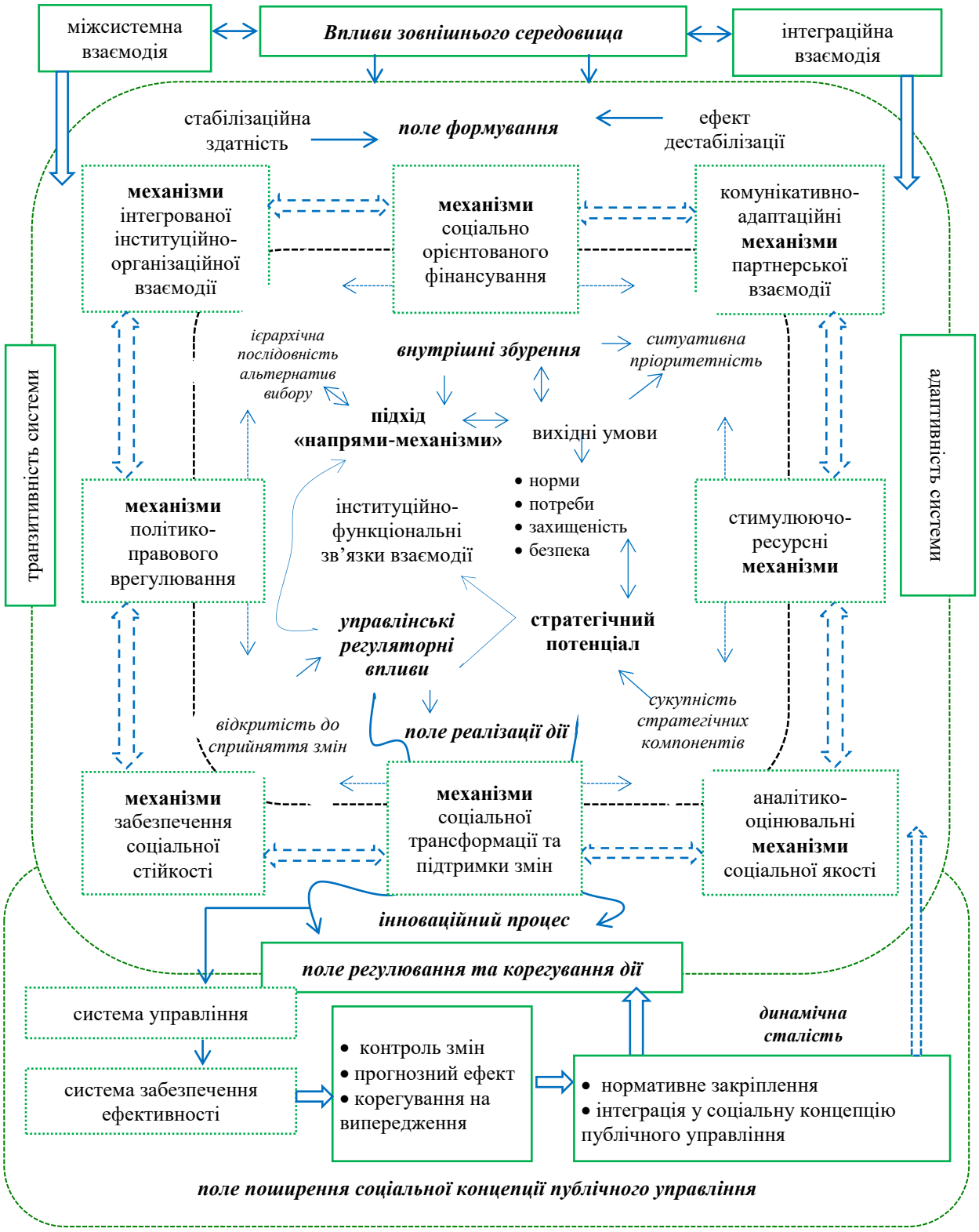

Рисунок 4. Адаптивні механізми формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління

Адаптивна спрямованість політико-правових механізмів обумовлюється важливістю динамічного реагування держави на трансформаційні зміни соціального середовища; уможливлює модернізацію інструментів та методів публічно-управлінського впливу у соціальній площині відповідно до нових викликів, пов'язаних з реаліями воєнного стану, міграційними процесами, зміною кількісно-якісних характеристик структури вразливих груп населення.

Механізми інтегрованої інституційно-організаційної взаємодії являють собою систему принципів, методів, інструментів, важелів та засобів впливу, що формує управлінську підсистему взаємодії державних та недержавних інститутів з метою формування сприятливих організаційних умов для ефективного функціонування та розвитку соціальної сфери загалом й окремих її компонентів. *Механізми соціально орієнтованого фінансування* є комплексною системою, що включає державне фінансування, державно-приватне партнерство, міжнародну допомогу, грантові програми, інвестиційні ресурси, спонсорську та меценатську допомогу, фінансову допомогу від благодійних організацій та фондів, фандрейзинг та краудфандинг. *Комунікативно-адаптаційні механізми партнерської взаємодії* покликані забезпечувати ефективне та прозоре управління на основі врахування реальних потреб громадян та адаптивності системи управління соціальною сферою до змін, що критично важливо для сталого розвитку держави; інтенсифікувати спільну діяльність державних інститутів та зацікавлених сторін у соціальній сфері (суб'єктів бізнес-сектору та громадянського суспільства) шляхом активізації та дієвості різних форм соціальної взаємодії та партнерства, що відіграє важливу роль для нарощення та реалізації стратегічного потенціалу країни, розширення можливостей соціальної системи з метою вирішення актуальних соціальних проблем та динамічного розвитку. *Стимулюючо-ресурсні механізми* орієнтовані на залучення, нарощування та ефективне використання ресурсної спроможності (організаційної, інфраструктурної, фінансової, кадрової, інформаційної, технологічної тощо) з метою стимулювання суб'єктів соціально-управлінської взаємодії до активної участі в реалізації соціальної політики та досягнення соціально значущих цілей та результатів. *Аналітико-оцінювальні механізми соціальної якості* зорієнтовані на запровадження системи відповідності та відповідальності, тобто імплементацію ефективної системи відповідності соціальним нормам і стандартам, що безпосередньо впливає на посилення відповідальності всіх суб'єктів у площині реалізації соціальної політики, що сприятиме удосконаленню інституційної взаємодії та посиленню відповідальності за соціальні результати, визначення системи критеріїв соціальної якості як ключового орієнтира у контексті впровадження високих стандартів у соціальній сфері, оптимальності та прозорості управлінських рішень, посилення відповідальності держави перед громадянами у реалізації соціальної функції. *Механізми соціальної трансформації та підтримки змін* орієнтовані не лише на пошук шляхів вирішення наявних проблем, а на створення нових можливостей і середовищ

для розвитку суспільства, усвідомлене проєктування нового соціального порядку через багаторівневу систему змін шляхом ефективного поєднання інноваційних управлінських підходів, мобілізації ресурсів, інтенсифікації інституційної взаємодії між владою, бізнесом та громадянським суспільством. *Механізми забезпечення соціальної стійкості* реалізуються через конкретні інструменти, які включають удосконалення нормативно-правової бази, напрацювання соціальних програм і проєктів, проведення аудиту та оцінювання якості соціальних послуг, організацію та проведення відповідних освітніх кампаній, дієву двосторонню комунікацію з громадськістю, яка забезпечує якісну систему зворотного зв'язку та дозволяє оперативно коригувати управлінські рішення на основі моніторингу наявних ризиків та загроз.

Доведено, що адаптивність є ключовою характеристикою новітніх механізмів розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління, що обумовлюється динамічністю соціального середовища, потужним впливом непередбачуваних загроз і швидких трансформацій. Для підтримання соціальної рівноваги та суспільного балансу система публічного управління повинна бути здатною адекватно та оперативно коригувати алгоритм управлінських дій відповідно до пріоритизації соціальних запитів суспільства, використовуючи систему адаптивних механізмів.

У п'ятому розділі - *«Архітектоніка розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління»* – запропоновано систему консолідованих чинників впливу на розвиток та поширення соціальної концепції публічного управління; розроблено інтегративно-транзитивну модель розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління; надано практичні рекомендації щодо впровадження результатів дисертаційної роботи в публічно-управлінську практику.

Визначено чинники формування соціальної концепції публічного управління як певні вихідні умови, що здійснюють безпосередній вплив на характер розвитку та поширення соціальної концепції в цілому або одного з її елементів, які на певному відрізку часу набувають значення внутрішнього інтегратора і впливають на зміну загалом пріоритетів розвитку соціальної сфери. Виокремлення таких чинників, їх взаємозв'язку та впливу забезпечить об'єктивність напрямів та механізмів поширення соціальної концепції публічного управління та розвитку її стратегічного потенціалу. Показано, що чинники формування соціальної концепції публічного управління слід класифікувати за певними критеріями, що дозволяє за умови застосування системи фільтрації, систематизувати їх з метою досягнення максимальної ефективності розвитку та поширення соціальної концепції. При цьому виокремлення та врахування деструктивних чинників, особливо в умовах дестабілізації, дозволить виміряти їх вплив на процеси суспільного розвитку, врахувати та ефектизувати імовірні можливості стратегічного потенціалу для мінімізації соціальних ризиків та збереження динамічної соціальної стабільності (рис. 5).

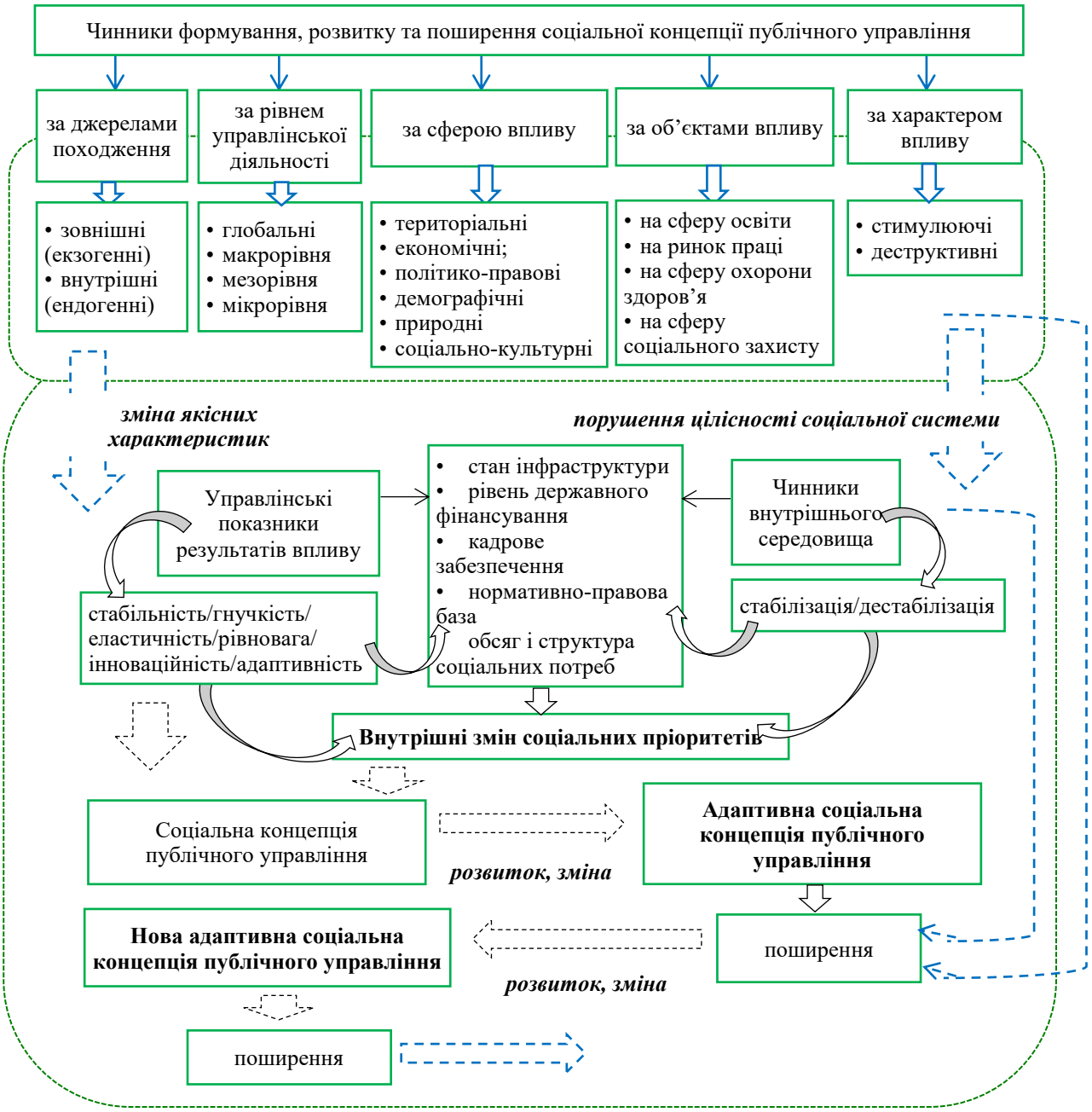

Рисунок 5. Чинники формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління

Охарактеризовано чинники деструктивного характеру, урахування яких є не лише бажаним, а дуже необхідним для аналізу стану соціальної системи, можливостей її стратегічного потенціалу та ресурсну імовірність системи щодо забезпечення належного рівня соціального розвитку, захисту та безпеки, зважаючи на те, що потенційні збурення, викликані зовнішніми і внутрішніми чинниками, дестабілізують не лише окремі елементи системи, а її цілісну сукупність, впливаючи на якість прийняття управлінських рішень, у тому числі соціального спрямування. Виокремлено шість блоків чинників деструктивного характеру, що впливають на формування, розвиток та поширення соціальної концепції публічного управління: 1) регіональні диспропорції; 2) кадрово-ресурсні потреби; 3) неефективна та/або недостатня, неналежна інституційна взаємодія (міжсекторальне партнерство); 4) низьке застосування інновацій в публічному

управлінні соціальною сферою, недостатню еластичність та гнучкість системи публічного управління, обмежену можливість варіативності їх застосування; 5) недостатність фінансового забезпечення соціальної сфери; 6) системотворчі чинники (здатність системи до гнучкості та адаптивності). Отже, запропоновано базову систему консолідованих чинників впливу на формування, розвиток та поширення соціальної концепції публічного управління (рис. 6).

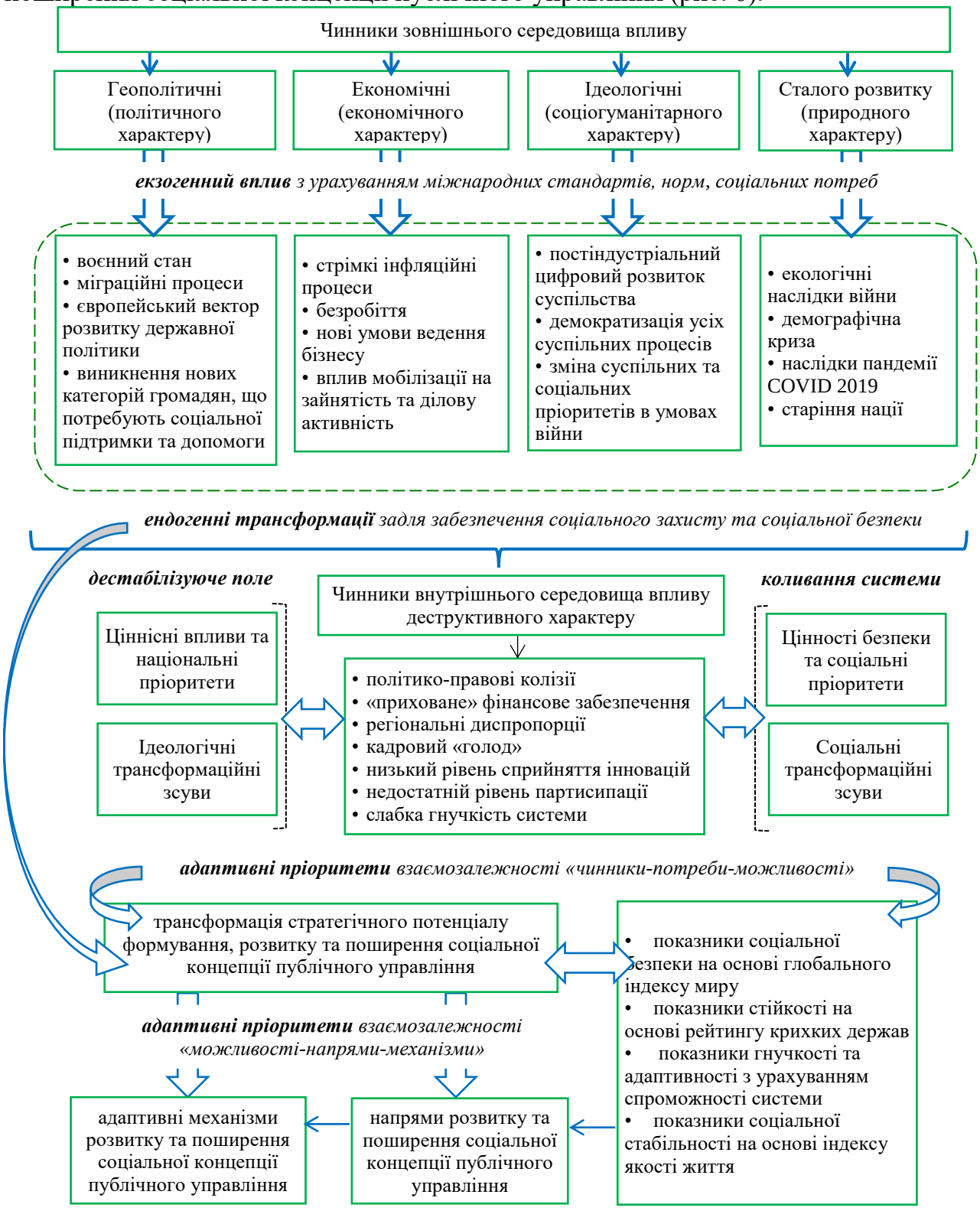

Рисунок 6. Система консолідованих чинників впливу на формування, розвиток та поширення соціальної концепції публічного управління

Доведено, що вплив зазначених чинників є передумовами для здійснення ендогенних трансформацій, що під зовнішніми впливами, з одного боку, формують та розширюють сферу соціальних потреб, з урахуванням міжнародних стандартів, норм, а з іншого – інтенсифікують питання забезпечення соціального захисту та соціальної безпеки. Соціальна безпека у цьому випадку виступає вихідною ідеологемою для розвитку стратегічного потенціалу поширення соціальної концепції публічного управління, що в умовах трансформації зазначених чинників фактично створюють поле ситуативної пріоритетності застосування адаптивних механізмів задля отримання відповідних результатів на коротко- та довгострокову перспективи.

За такого підходу, особливо актуалізується питання вибору моделі управління, яка вирізнятиметься чітко спрямованим впливом на процеси суспільного розвитку в умовах нестабільних періодів та транзитивних зсувів. При цьому ця модель набуватиме характеру багатовимірності та поліаспектності, зважаючи на інтегративність пріоритетів розвитку соціальної системи, адаптивність механізмів її забезпечення та переважно консенсусність суб'єктної взаємодії, за якої якісний вимір результативності буде визначатися з урахуванням випереджального ефекту. Отже, важливим для розробки такої моделі є розуміння власне соціальної транзиції як такої, а також аналіз транзитивних суспільств з погляду спроможності системи управління здійснювати консолідовані управлінські дії.

Таким чином, зважаючи на сучасний стан транзитивності суспільства, можемо стверджувати, що соціальна концепція публічного управління перш за все повинна характеризуватися певним набором критеріальних показників з урахуванням їхньої гнучкості та адаптивності задля досягнення ефективної самоорганізації щодо вироблення відповідних системо- та соціально спрямованих механізмів. При цьому окреслені нами чинники передусім деструктивного характеру, виступають елементами формування сценарних моделей розвитку суспільства в цілому, забезпечуючи належні умови для ухвалення ефективних управлінських рішень соціального спрямування, надаючи системі стану певної транзитивної рівноваги, уможливлюючи та підсилюючи консолідовану суб'єктну взаємодію щодо соціальних регуляторів досягнення соціальної безпеки. Безпосередньо гнучкість як базова ознака наявних чинників впливу, дозволяє їм пристосовуватись до умов внутрішнього середовища, що під впливом таких детермінантів як соціальна врівноваженість, соціальна відповідальність, соціальний капітал, соціальна безпека, соціальна якість, формує відповідну факторну модель, яка, у свою чергу, виступає трансформаційною щодо вихідних умов, а отже, дозволяє змінюватися у напрямі розвитку адаптивних механізмів з урахуванням соціальних пріоритетів. Таким чином, можемо говорити про інтегративність соціальної концепції публічного управління як єдиного, цілісного, багаторівневого конструкта, з одного боку, а з іншого боку, слід вести мову про її транзитивність, маючи на увазі перехідні стани в умовах гнучкого регулювання та консенсусного управління, що характеризується насамперед консолідованим суб'єктним взаємозв'язком. З урахуванням вищезазначеного інтегративно-транзитивна модель розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління може бути представлена таким чином (рис. 7).

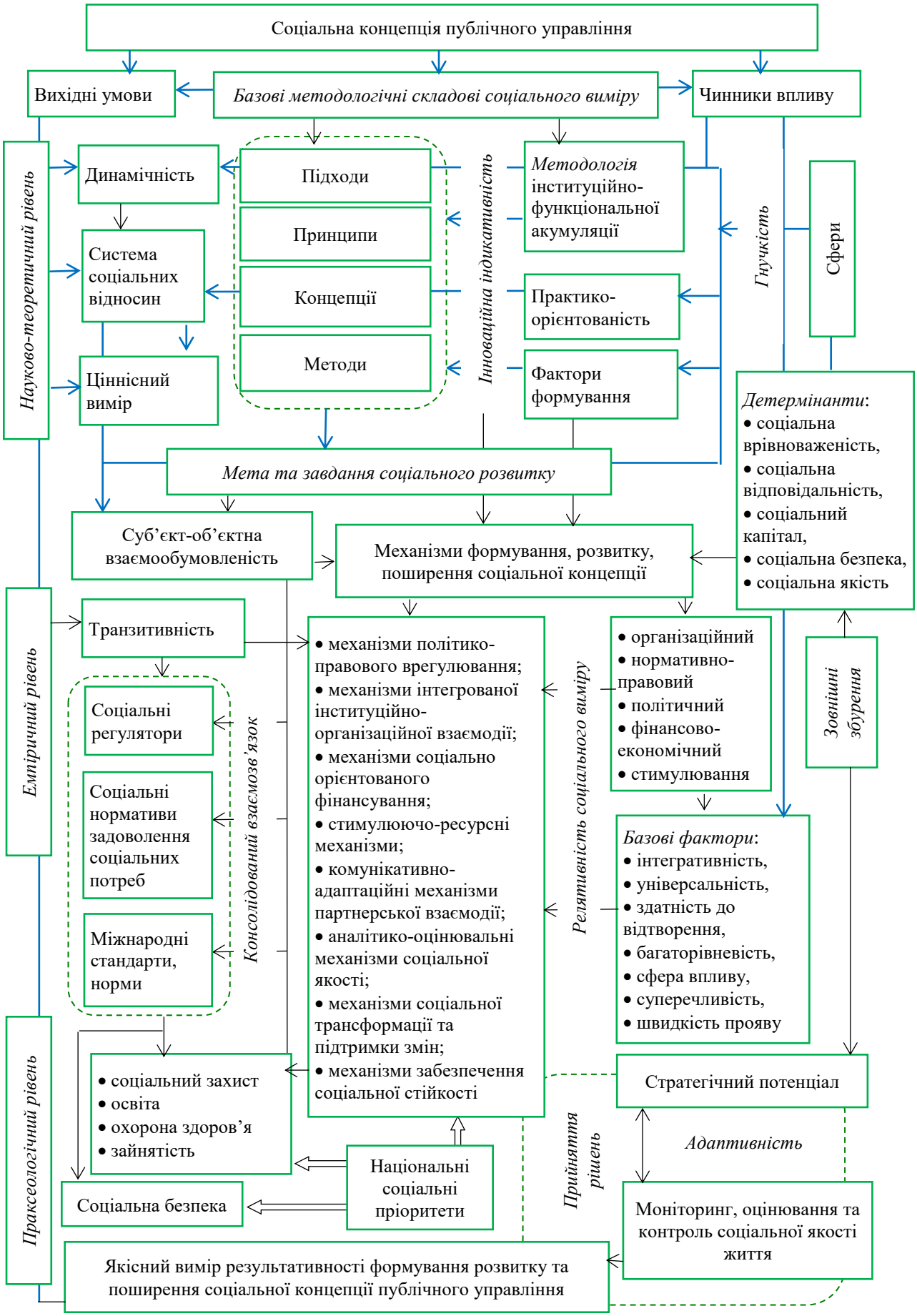

Рисунок 7. Інтегративно-транзитивна модель розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління

У межах ефективного поширення соціальної концепції публічного управління актуалізується значущість багаторівневого підходу до забезпечення адаптивності системи публічного управління шляхом обґрунтування ключових напрямів імплементації конкретних соціальних ініціатив у форматі програм/проєктів/послуг та вимірюваних очікуваних результатів їх реалізації за відповідними сферами (зайнятості; соціального захисту; освіти; охорони здоров'я) з урахуванням їхнього реального стану, актуальних чинників впливу та публічно-управлінських механізмів.

Розроблено практичні рекомендації, що впроваджують гнучкі, адресні та аналітично обґрунтовані управлінські підходи у сферах зайнятості, соціального захисту, освіти, охорони здоров'я, спрямовані на зміцнення резильєнтного потенціалу та стійкості громад/регіонів/країни, стимулювання трудової активності, розширення можливостей доступу до освітніх і медичних послуг, мінімізацію ризиків соціальної вразливості, створюючи праксеологічне підґрунтя для ефективного соціально орієнтованого публічного управління з фокусом на вимірювані кількісно-якісні індикатори результативності.

ВИСНОВКИ

1. Здійснено системний аналіз наукових напрацювань щодо розуміння соціального в науці публічного управління. Вказано на її комплексність, міждисциплінарність та функціональну багатогранність, що включає сукупність суспільних відносин, інституційних механізмів та управлінських практик, спрямованих на забезпечення соціальної справедливості, добробуту, безпеки й інклюзивності в суспільстві. Запропоновано авторське трактування поняття «соціального» як системної категорії, що формується на основі ключових елементів суб'єкт-суб'єктної взаємодії на всіх рівнях суспільного розвитку, визначається прагненням до досягнення соціальних норм та узгодження інтересів, виступає структурно-функціональним виміром публічного управління, а також відображає рівень суспільної стабільності й безпеки. Здійснено класифікацію базових категорій соціального в публічному управлінні, за системою критеріїв: сфери діяльності, рівні впливу, інституціональна організація, напрями реалізації, види розвитку, пріоритети, суб'єкти діяльності, об'єкти впливу, механізми забезпечення, моделі, форми впливу/спрямованості, індикатори, соціальні ризики.

2. Визначено основні категоріальні складові соціальної сфери (соціальний захист, зайнятість, охорона здоров'я, освіта), розкрито їхні базові характеристики в контексті пріоритетів формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління. Обґрунтовано важливість взаємозв'язку ключових категоріальних складових соціальної сфери та особливостей інституційної взаємодії в межах системи публічного управління шляхом узгодженої координації функціонування відповідних суб'єктів на усіх рівнях, оптимальності управлінських рішень та цільового використання ресурсного потенціалу, що актуалізує потребу у формуванні, розвитку та поширенні цілісної сучасної соціальної концепції публічного управління, зорієнтованої на інтегрованість, адаптивність, динамічність управлінської системи у реагуванні на новітні соціальні виклики, урахування орієнтацій та потреб громадян з метою

забезпечення соціальної рівноваги та стійкості в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови України.

3. Окреслено структурні функціонали інституційної взаємодії суб'єктів у контексті формування та розвитку соціальної концепції публічного управління, що мають нормативно-правовий, організаційно-координаційний, інформаційно-аналітичний, ресурсно-потенційний, комунікаційно-представницький, контрольно-наглядовий та інноваційно-адаптаційний виміри. Розроблено структурно-функціональну модель інституційної взаємодії суб'єктів публічного управління соціальною сферою, яка включає вхідну систему (мету й завдання), функціональну частину (органи публічної влади як суб'єкти управління), вихідні управлінські механізми, фактори впливу на функціональність (суспільні імпульси, соціальні каталізатори, ризики) та систему результатів, що вимірюються через показники соціальної якості, ефективності процесів, рівень розвитку й добробуту населення. Наголошено, що урахування цих структурних функціоналів інституційної взаємодії є визначальним для формування і розвитку цілісної соціальної концепції публічного управління, спрямованої на інтегрованість, гнучкість і оперативність системи управління у відповідь на новітні соціальні виклики, з урахуванням актуальних запитів та орієнтирів в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови України.

4. Проаналізовано сучасні моделі та концепції публічного управління соціальною сферою з урахуванням принципів відповідності соціальним стандартам, нормам та цінностям. Показано, що в таких країнах, як Австрія, Німеччина, Швейцарія існує чітка взаємозалежність між трудовим стажем та рівнем соціального захисту; у таких країнах, як Австралія, Велика Британія, Ірландія, Нова Зеландія, США – соціальний захист охоплює все населення з орієнтацією на прожитковий мінімум; у Данії, Норвегії, Фінляндії, Швеції – універсальний і доступний соціальний захист розглядається як законне право; у Португалії, Іспанії, Італії, Греції, Франції соціальна політика характеризується пасивністю та фокусується на компенсації втрат доходів окремих верств населення. Здійснено типологічне узагальнення базових характеристик світових моделей соціальної політики та розкрито особливості трансформації соціальних преференцій через призму новітніх форм та практик публічного управління: 1) формуються під впливом глобалізаційних процесів, цифрової трансформації та зростаючої ролі інклюзивних підходів до забезпечення соціальних прав; 2) ґрунтуються на впровадженні гнучкого та соціально відповідального управлінського інструментарію, орієнтованого на посилення клієнтоорієнтованості владних структур у реалізації соціальної функції держави; 3) в своїй основі мають принципи соціальної солідарності і взаємної відповідальності між державою, громадянським суспільством і ринковими структурами; 4) характеризуються гнучкістю, соціальною орієнтованістю, здатністю адаптуватися до актуальних суспільних потреб і відтак є основою для формування науково обґрунтованого методологічного підходу до розбудови соціально відповідального управління.

Обґрунтовано напрями адаптації провідних міжнародних управлінських практик до національного контексту з урахуванням соціокультурних, економічних та інституційних особливостей реалізації соціальної політики.

5. Уточнено методологічні засади дослідження вимірів соціальної сфери та її базових складових. Розкрито ключові підходи до трактування публічного управління в соціальній сфері через призму аналізу наукових шкіл і концепцій, що дало змогу запропонувати адаптовані наукові підходи з урахуванням сучасних викликів і пріоритетів. Зокрема, класичні концепції публічного управління враховано як вихідні умови для формування механізмів реалізації соціальної концепції публічного управління, що ґрунтуються на принципах міжсистемної взаємодії структурно-функціонального та інституційного зв'язку в межах сучасних наукових підходів. Гуманітарну методологію використано при дослідженні соціальних потреб, їх акумуляції в єдиній системі цінностей з урахуванням трансформаційних періодів розвитку системи як метод наукової рефлексії соціального; мультипарадигмальний підхід застосовано для поєднання науково-теоретичного, емпіричного та праксеологічного вимірів формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління. Авторський підхід полягає у розробці структурно-інституціонального ланцюжка взаємодії «цінності – потреби та пріоритети – стратегічно-ресурсний потенціал – гармонізація інтересів усіх заінтересованих сторін – управлінський регулятивний вплив – соціальна безпека» як базової моделі для ефективного управління соціальною сферою. Запропоновано методологію формування соціальної концепції публічного управління, яка базується на інтеграції концепцій економічного зростання, людського розвитку та соціальної згуртованості, що орієнтовані на систему базових критеріальних категорій (соціальна врівноваженість, соціальна відповідальність, соціальний капітал, соціальна безпека, соціальна якість) та враховують комплекс детермінуючих факторів із відповідними індикаторами.

6. На основі дослідження методик вимірювання управлінської системи, запропоновано методичні підходи щодо оцінювання її адаптивної спроможності з позицій розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління. Обґрунтовано адаптивність як ключову системно-універсальну характеристику соціального у публічному управлінні, що відображає здатність системи реагувати на ендогенні та екзогенні зміни з метою забезпечення ефективного управління соціальною сферою. У межах вимірювання оптимального рівня адаптивності сформовано систему критеріїв, для кожного з яких розроблено формули розрахунку кількісних показників, що забезпечують точну й об'єктивну оцінку адаптивної спроможності системи: еластичність (підвищує точність оцінки адаптивних властивостей системи); інерційність (запобігає необґрунтованим і надмірно швидким реакціям, забезпечуючи стабільність); варіативність (дозволяє генерувати альтернативні рішення соціальних проблем залежно від умов і ресурсів). Запропоновані підходи забезпечують комплексну оцінку адаптивності системи, своєчасне виявлення слабких місць та розробку ефективних стратегій, підвищуючи гнучкість і обґрунтованість управлінських рішень. Сформульовано рекомендаційні положення, що становлять методичний каркас формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного

управління шляхом впровадження інноваційних підходів до оцінювання адаптивної спроможності системи управління соціальною сферою та створення динамічних і резильєнтних моделей, здатних підтримувати соціальну безпеку, забезпечувати рівний доступ до соціальних послуг, прогнозувати та оперативно реагувати на складні виклики.

7. З'ясовано особливості нормативно-правового регулювання публічного управління в контексті соціальних гарантій, стандартів, норм. Вказано на фрагментарність і недостатню системність у реалізації правових гарантій та забезпеченні соціальних прав громадян, зумовлену декларативним характером нормативно-правових актів різних рівнів, низькою ефективністю їх практичної імплементації, відсутністю нормативно формалізованих критеріїв визначення ефективності соціальної політики. Доведено, що низька ефективність механізмів управлінського реагування на реальні запити та потреби населення зумовлена наявними нормативно-правовими прогалинами та недостатнім законодавчим закріпленням стандартів соціального забезпечення. Обґрунтовано необхідність удосконалення нормативної бази та підвищення ефективності правозастосування шляхом уніфікації законодавства, індексації соціальних виплат, застосування прозорих критеріїв призначення допомог, розвитку цифрових платформ, посилення координації органів влади та оптимізації ресурсів соціальних установ задля створення сучасної та узгодженої системи публічного управління, що гарантує реалізацію прав і соціальних стандартів для різних категорій населення.

Виокремлено ключові інституційно-функціональні характеристики забезпечення розвитку соціальної сфери: інституційна визначеність (закріплює повноваження органів влади та суб'єктів публічного управління); функціональна спрямованість (забезпечує реалізацію прав громадян і підтримку соціальних стандартів); координаційний характер (гарантує взаємодію різних рівнів влади та структур); регулятивна ефективність (визначає здатність правових норм реально впливати на соціальні процеси та забезпечувати дотримання встановлених стандартів). Доведено, що інтеграція зазначених характеристик створює передумови для цілісного управління соціальною сферою, підвищує ефективність реагування на соціальні виклики, оптимізує розподіл ресурсів і забезпечує реалізацію пріоритетів соціально орієнтованого розвитку.

8. Ідентифіковано ключові виклики у сферах соціального захисту, зайнятості, охорони здоров'я, освіти в умовах соціально орієнтованого розвитку та здійснено їх систематизацію за відповідними напрямками: 1) соціальний захист (аналітико-оцінювальний – відсутність комплексного оцінювання потреб осіб із вразливих груп та цифрової моделі їх життєвих траєкторій; програмно-цільовий – недостатня таргетованість соціальних програм; інтеграційно-координаційний – обмежена взаємодія державних, приватних та громадських структур у соціальному обслуговуванні, зокрема щодо реабілітаційних, медико-соціальних та психологічних послуг; цифрово-технологічний – низька інтеграція електронних платформ для моніторингу ефективності надання послуг); 2) сфера зайнятості (інституційно-стимулюючий – недостатня підтримка працевлаштування молоді та

стимулювання створення нових робочих місць; структурно-ринковий - поширення неформальної та неповноцінної зайнятості, невідповідність програм професійного навчання сучасним потребам ринку праці; соціально-інклюзивний – обмежена кількість робочих місць для людей з інвалідністю, осіб старшого віку та представників вразливих груп; технологічно-адаптаційний – низька адаптація працевлаштування до цифрових і технологічних трансформацій); 3) сфера освіти (фінансово-ресурсний – недостатнє фінансування шкіл та закладів професійно-технічної освіти; територіально-ресурсний – нерівномірний доступ до освітніх ресурсів між регіонами та соціальними групами; управлінсько-координаційний – низька ефективність взаємодії центральних та регіональних органів влади у впровадженні освітніх стандартів та інтеграції освіти з місцевими соціальними програмами; соціально-інклюзивний - обмежена підтримка учнів із соціально вразливих груп, що підвищує ризики соціальної нерівності та обмежує реалізацію принципів рівного доступу до якісної освіти); 4) охорона здоров'я (соціальний – неефективність соціального медичного страхування для вразливих груп із недостатнім дотриманням прозорості та справедливості; територіальний – обмежений доступ до медичних послуг у віддалених і сільських громадах; ресурсний - нерівномірне навантаження на лікарів та недостатня забезпеченість медичним персоналом; інноваційний – недостатній розвиток телемедицини та цифрових сервісів для віддалених пацієнтів).

9. Розкрито структурно-функціональні характеристики базових механізмів формування соціальної концепції публічного управління (організаційного, нормативно-правового, політичного, фінансово-економічного, стимулювання) та виявлено проблемні аспекти їхньої реалізації з позиції соціальної спрямованості: недостатня гнучкість інституцій у реагуванні на соціальні ризики; забюрократизованість управлінських процедур; низький рівень дієвості правових інструментів у процесі надання соціальної допомоги; низька ефективність координації між державним та недержавним сектором; обмежене впровадження сучасних стимулюючих практик; відсутність адаптивного управління. На основі порівняльного аналізу зарубіжного досвіду організації та управління соціальною сферою (Велика Британія, Франція, Німеччина, Австралія, Канада) встановлено, що ефективність її функціонування значною мірою визначається інституційними моделями управління та впровадженням державно-приватного партнерства як каталізатора підвищення ефективності, інноваційності та адаптивності соціальних програм, що обґрунтовує доцільність його інтеграції в національні стратегії управління. Доведено доцільність державно-приватного партнерства як механізму інтеграції ресурсів і компетенцій публічних та приватних інституцій для підвищення гнучкості та ефективності соціальних ініціатив. Систематизовано пріоритетні напрями його застосування для реалізації стратегічних цілей соціальної концепції публічного управління у сферах: освіти (модернізація інфраструктури, інноваційні програми), охорони здоров'я (оптимізація ресурсів, цифровізація послуг), зайнятості (створення робочих місць, гнучкі моделі зайнятості) та соціального захисту (підвищення доступності та адресності послуг, інтегровані цифрові сервіси).

10. Обґрунтовано розуміння стратегічного потенціалу соціальної концепції публічного управління та запропоновано системно-універсальну модель його розвитку, що інтегрує критерії оцінювання результативності його освоєння, визначає пріоритетні напрями реалізації через підтримку потенційних можливостей, стимулювання інвестицій, узгодження дій зі стратегічним баченням соціально-економічного зростання та координацію на різних управлінських рівнях, систематизуючи засоби та інструменти впливу на формування та реалізацію організаційно-трудового, управлінського, інноваційного та інформаційного потенціалу. Розроблено практико-орієнтовану ієрархічну систему показників та інтегральних критеріїв виміру параметрів стратегічного потенціалу, що охоплює чотири рівні: базовий (порівняння значущості показників на основі методів «прямого парного аналізу» та розподілу сукупності); соціально орієнтований (формування інформаційного поля результатів на основі рейтингових методів індексної оцінки пріоритетів); оціночний (застосування засобів виявлення значущості показників на основі методики розрахунку інтегральних критеріїв та аналітично-статистичних показників); узагальнюючий (верифікація комплексу показників щодо наслідків впливу їхнього змісту на рівень процесів соціального розвитку та соціальної безпеки). Обґрунтовано функціональну значущість запропонованої системи як аналітичного інструменту підтримки стратегічних управлінських рішень, що забезпечує можливість цілеспрямованого адаптивного реагування на зміни соціального середовища. Запропоновано індекс стратегічного потенціалу як інтегрального інструменту кількісно-якісної оцінки складних соціально-управлінських процесів для: аналізу системних взаємозв’язків між управлінськими рішеннями, соціальними наслідками та інноваційним розвитком; адаптивного стратегічного прогнозування та підвищення ефективності, стійкості й масштабованості публічно-управлінських рішень і дій. Встановлено, що високий рівень стратегічного потенціалу забезпечує здатність системи зберігати динамічну стійкість, проактивно реагувати на соціальні виклики, використовувати механізми гнучкого управління змінами.

11. На основі аналізу стратегічного потенціалу запропоновано адаптивні механізми розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління у взаємовідношенні «напрями-механізми». Розроблено сукупну модель взаємодії механізмів управління соціальною сферою, що 1) базується на сучасних принципах співуправління, якості, впливу та соціальної інтегративності; 2) реалізується через сервісний підхід, поєднуючи рефлексивне й консенсусне управління; 3) враховує ключові властивості соціальної системи – транзитивність (інерційність/динамічність) та адаптивність (гнучкість, інклюзивність, інституційність); 4) охоплює стратегічні та операційні інструменти управління, серед яких цифрова трансформація, партисипативне управління, управління соціальними ризиками та формування соціальної згуртованості; 5) спрямована на формування інноваційно орієнтованої, стійкої та людиноцентричної соціальної системи і підвищення соціальної ефективності та інтегративної спроможності суспільства. Запропоновано вихідну систему новітніх адаптивних механізмів розвитку та поширення соціальної концепції

публічного управління (механізми політико-правового врегулювання, механізми інтегрованої інституційно-організаційної взаємодії, комунікативно-адаптаційні механізми партнерської взаємодії, стимулюючо-ресурсні механізми, аналітико-оцінювальні механізми соціальної якості, механізми соціальної трансформації та підтримки змін, механізми забезпечення соціальної стійкості), що розкриває взаємозв'язок стратегічних напрямів і механізмів реалізації з нормативним закріпленням та інтеграцією в соціальну концепцію публічного управління.

12. Сформовано узагальнену систему консолідованих чинників формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління, яка 1) відображає динамічний рівень стабільності, гнучкості, еластичності, рівноваги, інноваційності й адаптивності системи; 2) характеризує її розвиток через взаємозв'язок складових і змінних якісних характеристик із врахуванням пріоритетності та потенційних негативних впливів; 3) забезпечує інтегровану взаємодію з зовнішнім і внутрішнім середовищем, стимулюючи процеси стабілізації/дестабілізації, створюючи практико-орієнтоване підґрунтя для трансформації й поширення соціальної концепції. Виокремлено шість блоків чинників деструктивного характеру, що перешкоджають розвитку соціальної концепції: диспропорції рівня соціального обслуговування в різних регіонах/територіальних громадах; неналежне кадрове забезпечення; недостатньо ефективна інституційна взаємодія в частині міжсекторального партнерства; низьке застосування інновацій в публічному управлінні соціальною сферою; недостатність фінансово-ресурсного забезпечення соціальної сфери; обмежена здатність системи до гнучкості та адаптивності. Вказано на критично важливе значення їх урахування для комплексної оцінки стану соціальної системи, стратегічного потенціалу та ресурсної спроможності забезпечення сталого соціального розвитку, захисту та безпеки. Запропоновано систему консолідованих чинників, як ключового аналітичного параметру визначення траєкторії розвитку соціальної концепції публічного управління щодо прогнозування ефектів управлінських рішень, оптимізації поширення концепції в регіональних і локальних соціальних системах, підвищення адаптивності та резильєнтності соціальної інфраструктури, посилення соціальної безпеки, забезпечення реалізації адаптивних управлінських практик.

13. Розроблено організаційно-процесну модель визначення причинно-наслідкового впливу соціальної концепції публічного управління, що інтегрує стратегічні цілі, управлінські/економічні/соціальні процеси й суспільні результати, забезпечує оцінку ефективності управлінських рішень у динамічному та транзитивному розвитку системи, дозволяє своєчасно виявляти проблеми та ідентифікувати резерви соціального розвитку, коригувати стратегії та планові дії з урахуванням мультифакторного впливу. Обґрунтовано поєднання принципів інтегрованості та транзитивності для забезпечення цілісності соціальної концепції публічного управління, створення умов для ефективного консенсусного управління, узгодженої взаємодії суб'єктів та оперативного реагування на зміни зовнішнього і внутрішнього середовища. Запропоновано інтегративно-транзитивну модель розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління, що функціонує як багаторівнева

динамічна система й забезпечує комплексне науково-теоретичне, емпіричне та праксеологічне осмислення соціальної спрямованості управлінських процесів. Інтегративність моделі характеризується взаємозв'язком вихідних умов, методологічних складових соціального виміру (підходів, принципів, концепцій, методів), чинників впливу, механізмів формування, розвитку та поширення соціальної концепції, забезпечуючи інноваційну індикативність на основі методології інституційно-функціональної акумуляції, практико-орієнтованості, урахування факторів формування і детермінант соціально орієнтованого управління. Транзитивність моделі відображає здатність системи публічного управління ефективно реалізовувати соціальну концепцію в умовах зовнішніх збурень (економічних, політичних, соціокультурних) шляхом використання механізмів організаційної та нормативно-правової адаптації, фінансово-економічного стимулювання, моніторингу та контролю соціальної якості життя, забезпечуючи водночас універсальність, стабільність і багатовекторність як основу адаптивності до соціальних змін та відповідності міжнародним соціальним стандартам. Обґрунтовано якісний вимір результативності соціальної концепції публічного управління як інтегративно-системний аналітичний конструкт, що синтезує критерії соціальної справедливості, якості життя, відповідальності органів влади, інституційної стійкості, здатності системи до резильєнтного відновлення, адаптивності та інноваційності управлінських механізмів, ступеня партисипативності та довіри громадян, а також стратегічної відповідності національним і глобальним цілям сталого розвитку, формуючи інтегративний простір для підвищення ефективності, соціальної рівноваги та стійкого розвитку суспільства в умовах багатовекторних трансформацій.

14. Визначено цілеорієнтованість соціальної концепції публічного управління, шляхом імплементації системно-інтегративного підходу до формування й впровадження соціальних проєктів, програм, послуг на основі ланцюжка взаємодії «потреби/пріоритети – ключові чинники впливу – вектори змін та розвитку – адаптивні механізми реалізації – трансформаційні зміни», що підвищує ефективність державних та муніципальних ініціатив у соціальній сфері. Здійснено конкретизацію практичних рекомендацій за відповідними напрямами впровадження у кожній сфері.

У сфері зайнятості практичні рекомендації щодо розробки та впровадження програми «Гарантоване перше робоче місце для молоді за підтримки держави» включають: запровадження державного механізму першого трудового контракту з компенсацією частини заробітної плати; створення цифрової платформи «Перше робоче місце» для реєстрації молоді та роботодавців із прозорим відбором за освітою, регіоном та компетенціями; інтеграцію обов'язкових дуальних програм у систему освіти; впровадження молодіжних трудових ваучерів для часткової оплати працевлаштування та наставництва; забезпечення нагляду за виконанням квот на працевлаштування молоді та публічного рейтингу роботодавців. Реалізація програми сприятиме зниженню молодіжного безробіття, професійній адаптації випускників і

формуванню сталого трудового потенціалу в умовах післявоєнного відновлення України.

У сфері соціального захисту практичні рекомендації щодо «Створення єдиного реєстру життєвих обставин населення для визначення категорій вразливості та адресної соціальної підтримки» включають: розширення функціоналу ЄІССС із модулем обліку життєвих обставин та індивідуальних соціальних профілів; інтеграцію даних із суміжних державних реєстрів для комплексного оцінювання потреб; розробку цифрової моделі життєвих траєкторій та автоматизованого індикатора соціальної вразливості; створення нормативного підґрунтя для фіксації життєвих обставин та забезпечення прозорих процедур; гарантування захисту персональних даних і багаторівневого контролю доступу; пілотне впровадження модуля у громадах з високим рівнем соціальної вразливості. Реалізація заходів дозволяє своєчасно і адресно надавати соціальну підтримку, мінімізуючи дублювання допомоги та підвищуючи ефективність соціального захисту.

У сфері освіти практичні рекомендації щодо «Запровадження механізму грантової підтримки додаткової освіти для учнів та студентів із соціально вразливих категорій населення» включають: створення національної цифрової платформи для адміністрування грантів із автоматизованим відбором, моніторингом і інтеграцією з державними сервісами (Дія, BankID); визначення пріоритетних напрямів додаткової освіти (цифрова грамотність, STEM, англійська, підприємництво, soft skills, AI) з адаптацією до ринку праці; прозорий конкурсний відбір учасників за соціальними та академічними критеріями; механізми добровільного співфінансування та інтегрованого використання сертифікованих онлайн-курсів; пілотне впровадження програми у різних типах громад; оцінку результативності та соціального впливу через постгрантовий моніторинг. Реалізація програми сприяє підвищенню доступності додаткової освіти, розвитку компетенцій та соціальної інтеграції вразливих категорій.

У сфері охорони здоров’я практичні рекомендації щодо «Розробки та пілотування програми соціального медичного страхування для вразливих категорій населення з урахуванням принципів соціальної справедливості та прозорості» включають: сегментацію цільових груп та аналіз їх потреб на основі прозорих кількісних критеріїв; формування базового страхового пакету медичних послуг із акцентом на хронічні захворювання, реабілітацію, психічне здоров’я та інтеграцію цифрових технологій (телемедицина, мобільний моніторинг); модель співфінансування (державне фінансування ≥60%, місцеві бюджети до 20%, мінімальний внесок застрахованих до 20%); створення цифрової платформи для моніторингу, обліку та аудиту з використанням блокчейн-технологій; пілотне впровадження у 3–5 регіонах із подальшою оцінкою ефективності та корекцією програми; комплексну інформаційну кампанію через цифрові канали для підвищення обізнаності та активізації участі населення. Реалізація програми сприятиме доступності медичних послуг, прозорості витрат і соціальній справедливості.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Україна - Польща - Європейський Союз. З досліджень системної трансформації на рубежі XX і XXI ст. : колективна монографія під ред. Генріха Стронського, Януша Голоти, Ореста Красівського. Львів-Ольштин-Остролєнка, 2014. 574 с. URL: http://www.otn.ostroleka.pl/images/Wydawnictwa/2019/Ukraina-Polska-Unia%20Europejska.pdf. *Особистий внесок: визначено напрями адаптації європейської практики реалізації політики соціального захисту з урахуванням українських реалій*.

2. Association agreement: from partnership to cooperation (collective monograph); edited by Maryna Dei, Olha Rudenko. RS Global Sp. z O.O., Warsaw. 2018. 276 p. URL: https://monographs.rsglobal.pl/index.php/rsgl/catalog/view/2/2/7-1. *Особистий внесок: обґрунтовано публічно-управлінські підходи формування соціальної держави.*

3. Association agreement: driving integrational changes. Vol. III*:* collective monograph / edited by Dej M., Rudenko O., Lunov V. Ottawa: Accent Graphics Communications & Publishing, 2020. 352 p. URL: https://pumo.stu.cn.ua/wp-content/uploads/2023/02/2020_slovakia.pdf. *Особистий внесок: досліджено особливості реалізації регіональної політики в частині стратегічного планування соціально-економічного розвитку.*

4. Panstwo. Prawo. Bezpieczeństwo. Economia i edukacja w obliczu zagrozen XXI wieku. Seria monograficzna Nr 1 / Piędel A., Pomiankiwicz J., Zebrowski A. (red. nauk.). Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa i Ochrony im. Marszałka Piłsudskiego w Warszawie, Wydział Zamiejscowy w Nisku.-Nisko, 2014. 235 p. *Особистий внесок: розкрито теоретико-методологічні основи інформаційного впливу публічних комунікацій на формування громадської думки.*

5. Діяльність громадських організацій національних меншин як чинник консолідації українського суспільства : монографія / за заг. ред. д.держ.упр., доц. М. Ю. Токаря; д.держ.упр., проф. Петровського П.М.; ЛРІДУ НАДУ; НДІ політичної регіоналістики УжНУ. Львів, Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2021. 374 с. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/85baaa8b-e85b-495b-919f-7dd6a505ab1b/content. *Особистий внесок: обґрунтовано роль громадських організацій у наданні соціальних послуг на рівні територіальних громад.*

6. Публічне управління в Україні: проблеми та перспективи розвитку: монографія / за заг.ред. чл.-кор. НАН України, д.е.н., проф.; Загорського, д.держ.упр., проф. Петровського П.М. Львів, 2021. 256 с. URL: https://ena.lpnu.ua/items/8028ecd2-1435-429b-91fe-a43bd900302. *Особистий внесок: розкрито значення стратегічного планування як дієвого інструменту управління на регіональному/місцевому рівні.*

7. Kolosovska I. Peculiarities of communication influence on image making process. *Explicit and implicit meanings of cultural communication: monograph*. Poznan. 2015. Vol.II. Pp. 325-336. *Особистий внесок: обґрунтовано особливості соціальних чинників комунікативного впливу у публічній сфері*.

Статті, опубліковані у виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus

8. Andreyeva S., Bienkowska D., Krasivski O., **Kolosovska I.,** & Seryogina N. Multiculturalism as an Alternative to the Development of Western Democracy and the Problems of Global Governance. *Vision 2025: Education Excellence and Management of Innovations through Sustainable Economic Competitive Advantage*: 34th International-Business-Information-Management-Association (IBIMA) Conference (13-14 November, 2019). Madrid, Spain, 2019. Pp. 10993-11002. URL: https://ibima.org/accepted-paper/multiculturalism-as-an-alternative-to-the-development-of-western-democracy-and-the-problems-of-global-governance/. (**Web of Science**). *Особистий внесок: висвітлено вплив соціально-культурних суперечностей та міграційних викликів у контексті розвитку цінностей, заснованих на правах людини.*

9. Kravchenko M., Kropivnytska M., **Kolosovska I.,** & Dziana H. Early Intervention Service Implementation at the Level of the United Territorial Communities in Ukraine. *Vision 2020: Sustainable Economic Development and Application of Innovation Management*: 32nd Conference of the International-Business-Information-Management-Association (IBIMA) (15-16 November 2018). Seville, Spain, 2018. Pp. 2811-2818. URL: https://ibima.org/accepted-paper/early-intervention-service-implementation-at-the-level-of-the-united-territorial-communities-in-ukraine/. (**Scopus, Web of Science).** *Особистий внесок: досліджено особливості впровадження послуг раннього втручання в Україні у контексті функціонування системи надання медико-соціальних послуг дітям з інвалідністю.*

10. Melnyk S., Shuprudko N., **Kolosovska I.,** Berest I., Pasichnyk M. Anti-crisis personnel management in the process of ensuring the economic security of the enterprise. *Business: Theory and Practice.* 2020. Vol. 21, № 1. Pp. 272-281. URL: https://journals.vilniustech.lt/index.php/BTP/issue/view/1072. (**Scopus).** *Особистий внесок: визначено зовнішні та внутрішні фактори впливу на антикризове управління у контексті формування безпекової ситуації.*

11. Kalashnyk N., Khudoba O., **Kolosovska I.,** Zayats D., Panfilova T. Public policy in the field of state-private partnership. *Ad alta-journal of interdisciplinary research.* Czech Republic. 2021. № 11(2). Special Issue: 20. Pp. 64-69. URL: https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/110220/PDF/110220.pdf. (**Web of Science).** *Особистий внесок: розкрито особливості та функції державно-приватного партнерства як механізму забезпечення сталого розвитку*.

12. Rudenko O., Mykhailovska O., Koziura I., **Kolosovska I.**, & Kononenko I. The latest tools of public administration in the process of solving socioenvironmental problems at the level of local government. *Ad Alta: Journal of interdisciplinary research*. 2022. 12(1), XXVII. Pp. 181-187. URL: http://www.magnanimitas.cz/12-01-xxvii. (**Web of Science).** *Особистий внесок: проаналізовано ефективність впливу державно-управлінських інструментів у вирішенні соціально-екологічних проблем на місцевому рівні.*

13. Tokar M., Shybirina S., **Kolosovska I.,** Khmarska I. Digital aspects of the Ukrainian digitalization. *Economic Affairs*. 2022. Vol. 67, No. 04s. October 2022.

Pp. 755-764. URL: https://ndpublisher.in/admin/issues/EAv67n4si.pdf. **(Scopus).** *Особистий внесок: обґрунтовано роль цифровізації як складової структурних змін та трансформації ринку праці.*

14. **Kolosovska I.**, Rudenko O., Sykaliuk D., Stasiuk O., Kutsii I. Conceptualization of Public Management by Realizing the Social Potential of Authority, Business, Community in the Conditions of Digitalization. *Pacific Business Review (International).* 2025. Vol. 17, Issue 12. Pp. 93-102. URL: https://www.pbr.co.in/2025/June.aspx. **(Web of Science).** *Особистий внесок: визначено напрями реалізації соціального потенціалу влади, бізнесу та громад у контексті зміни парадигми державного управління.*

15. Rudenko O., **Kolosovska I.,** Podvirna N., Zhuk O., Bilobryvka I. Social Factors of Development of Public Administration System. *Pacific Business Review (International)*. 2025. Vol. 18, Issue 1. Pp. 41-50. URL: https://www.pbr.co.in/2025/July.aspx. **(Web of Science).** *Особистий внесок: виявлено основні соціальні фактори розвитку системи державного управління та обґрунтовано заходи щодо її вдосконалення, враховуючи сучасні безпекові виклики*.

Статті в періодичних наукових фахових виданнях України

16. **Колосовська І.**, Глухова Г. Сучасні підходи до вирішення соціальними службами проблем бідності та зайнятості: досвід зарубіжних країн. *Ефективність державного управління :* збірник наукових праць ЛРІДУ НАДУ. 2009. Вип. 20. С. 95-102. *Особистий внесок: визначено напрями удосконалення функціонування соціальних служб на основі досвіду трансформації національних систем соціального захисту зарубіжних країн.*

17. Колосовська І.І. Особливості функціонування національних систем соціального захисту: європейська практика. *Ефективність державного управління :* збірник наукових праць ЛРІДУ НАДУ. 2014. Вип. 39. С. 145-151.

18. Колосовська І. І. Сучасні підходи у реформуванні соціальної політики держави як регулятора розвитку соціальної сфери. *Ефективність державного управління :* збірник наукових праць ЛРІДУ НАДУ. 2015. Вип. 43. С. 152-158.

19.Колосовська І. І. Комунікативна складова в контексті модернізації управлінських підходів і механізмів. *Ефективність державного управління :* збірник наукових праць ЛРІДУ НАДУ. 2016. Вип. 49 (4). Ч.1. С. 129-135.

20.Колосовська І. Формування ефективної моделі партнерства інститутів публічної влади та громадянського суспільства. *Ефективність державного управління :* збірник наукових праць ЛРІДУ НАДУ. 2016. Вип. 45. С. 161-166.

21.Колосовська І. І. Публічно-управлінська практика імплементації соціальних пріоритетів в Україні. *Ефективність державного управління :* збірник наукових праць ЛРІДУ НАДУ. 2017. Вип. 3 (52). Ч.1. С. 105-111.

22.Колосовська І. І. Стратегічне планування реалізації публічної політики соціального розвитку: регіональний аспект. *Актуальні проблеми державного управління*. 2018. Вип. 4 (76). С. 59-63.

23. **Колосовська І. І.**, Нєма О. С. Удосконалення публічного управління у сфері соціальної роботи на регіональному рівні. *Державне управління та місцеве самоврядування :* збірник наук. праць ДРІДУ НАДУ. 2018. Вип. 4(39).

С. 109-114. *Особистий внесок: запропоновано обгрунтування сучасних підходів публічно-управлінського впливу у сфері соціальної роботи у регіональному вимірі.*

24. Нєма О.С., **Колосовська І.І.** Залучення та використання міжнародної технічної допомоги в сучасних умовах розвитку України. *Ефективність державного управління: збірник наукових праць ЛРІДУ НАДУ* . 2018. Вип. 3(56). С. 61-73. *Особистий внесок: проаналізовано проєкти міжнародної технічної допомоги Україні як дієвий зовнішній ресурс для впровадження якісних змін у різних сферах суспільного життя*.

25. Колосовська І.І Механізми здійснення публічної політики регіонального розвитку *Ефективність державного управління: Збірник наукових праць ЛРІДУ НАДУ*. 2019. Вип. 60. С.94-102.

26. Колосовська І.І. Концептуалізація феномену соціальних змін у фокусі публічно-управлінських підходів. *Держава та регіони*. 2021. № 1(71). С.154-158.

27. Колосовська І. І. Соціальні детермінанти та пріоритети розвитку публічного управління. *Держава та право*. 2021. № 2. С. 281-284.

28. Колосовська І. І. Модернізація публічно-управлінських підходів у соціальній сфері. *Ефективність державного управління: Збірник наукових праць ЛРІДУ НАДУ*. 2021. Вип. 2 (67). Ч.1. С. 67-76.

29. Кулинич М.М., **Колосовська І.І.** Взаємодія у публічній сфері: комунікативні та іміджеві аспекти. *Поліграфія і видавнича справа*. 2022. №1(83). С.119-124. *Особистий внесок: класифіковано якісні параметри громадянського суспільства у соціальній сфері, визначено напрямки оптимізації взаємодії для забезпечення балансу державних та суспільних інтересів у частині моніторингу громадянським суспільством діяльності державних інституцій.*

30.Колосовська І. І. Формування соціальної концепції публічного управління: теоретико-методологічне підґрунтя. *Проблеми сучасних трансформацій.* 2023. № 7. URL: https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2023-7-02-06/2023-7-02-06.

31.Колосовська І. І. Детермінуючі фактори формування соціальної концепції публічного управління. *Демократичне врядування*. 2023. Вип. 1(31). С. 108-117.

32.Колосовська І.І. Модернізація системи звернень громадян як механізму комунікативної взаємодії суб'єктів держави та суспільства. *Поліграфія та видавнича справа*. 2024. № 1(87). С. 182-188.

33.**Колосовська І**., Зачепа А. Публічно-управлінські підходи імплементації соціально-економічних пріоритетів держави у контексті аналізу міжнародних рейтингів України. *Проблеми сучасних трансформацій.* 2024. № 11. URL: https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2024-11-02-03/2024-11-02-03. *Особистий внесок: обґрунтовано кореляцію між якістю державного управління, рівнем людського розвитку, інноваційністю економіки, темпами покращення соціальних стандартів; проаналізовано вплив сучасних воєнних реалій, в Україні на трансформацію соціальних установок та орієнтацій громадян.*

34.Колосовська І.І. Концептуалізація феномену ідентичності як складової національної безпеки: публічно-управлінський вимір. *Проблеми сучасних трансформацій.* 2025. №15. URL: https://doi.org/10.54929/2786-5746-2025-15-02-02

35.Колосовська І.І. Інтенсифікація публічно-управлінських механізмів у сфері надання соціальних послуг та захисту інтересів і прав дітей вразливих категорій. *Публічне адміністрування та національна безпека*. 2025. Вип. 3(56). URL: https://doi.org/10.25313/2617-572X-2025-3-10837.

36.Колосовська І. І. Публічне управління стратегічним потенціалом на регіональному рівні у контексті розвитку інноваційної екосистеми. *Наукові перспективи.* 2025. № 2(56). С. 291-300.

37.Колосовська І. І. Інтегрованість механізмів публічно-управлінського впливу у контексті формування та впровадження соціальної концепції. *Публічне управління та адміністрування в Україні*. 2025. Вип. 47. С. 101-106.

Статті, опубліковані в інших наукових виданнях

38. Колосовська І.І. Здійснення соціальної функції держави: від патерналізму до лібералізму. *Лібералізм, посткомунізм і реформи: цикл конференцій «Людвіг фон Мізес і сучасні суспільства»* : зб. наук. праць / за наук. ред. А. Ф. Колодій, М. З. Буника, І. Б. Кіянки. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2015. С. 130-138.

39. **Kolosovska I.**, Lys V. Features of children's rights and best interests protection in institutional care and upbringing institutions during the covid-19 pandemic. Regional aspect. *Studia Sociologica*. 2020. Tom 12. Vol. 2. Pp. 150–159. *Особистий внесок: розкрито інституційні та комунікативні аспекти публічного управління у сфері захисту прав дітей в період пандемії COVID-19.*

40. **Kolosovska I.**, Zagórski R. Transformation of the social function of the state: conceptual approaches. *Socioworld - Social Research & Behavioral Science Refereed & Reviewed Journal*. 2021. Vol. 06. Issue 04(1). Pp. 72-77. *Особистий внесок: обґрунтовано пріоритетні напрями регулюючої ролі держави в контексті управління соціальними ризиками, формування соціальної безпеки, дотримання принципу соціальної справедливості та гармонізації інтересів представників різних соціальних груп*.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

41. Красівський О.Я., **Колосовська І.І.** Культура підприємництва: соціологічний аспект. *Etyka biznesu*: Materialy miedzynarodowego sympozjum / pod red. M.Pierzchalskiej, I.Palgan. Radom, 2008. Pp.69-77. *Особистий внесок: розкрито роль підприємництва з позиції суб'єктності соціально-економічних відносин.*

42. Колосовська І.І. Феномен лідерства в контексті оптимізації функціонування органів публічної влади в Україні. *Актуальні проблеми державного управління на сучасному етапі державотворення*: матеріали наук.-практ.конф. (Луцьк, 27 жовтня 2011 р.). Луцьк, 2011. С.133-135.

43. Колосовська І.І. Концептуальні підходи у площині реалізації політики соціального захисту: досвід ЄС. *Модернізація системи державного управління:*

теорія і практика: матеріали науково-практичної конференції за міжнародною участю (Львів, 11 квітня 2014 р.) / за заг. ред. член-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2014. С. 310-314.

44. Колосовська І. І. Модель сервісної держави як специфічна форма організації публічної влади. *Актуальні проблеми державного управління на сучасному етапі державотворення* : матеріали VIII науково-практичної конференції (Луцьк, 27 листопада 2014 р.). Луцьк, 2014. С. 24-26.

45. Колосовська І. І. Підвищення дієвості соціального партнерства у сфері соціального захисту населення. *Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком. Державне управління освітою: виклики часу* : матеріали науково-практичної конференції (Дніпропетровськ, листопад 2015 р.). Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2015. С.188-190.

46. Колосовська І.І. Інноваційні механізми у сфері надання соціальних послуг населенню. *Ukraine - UE. Modern technology, business and law*: collection of international scientific papers: in 2 parts. Part 2/ (April 19–23, 2016, SLOVAK REPUBLIC-POLAND). Chernihiv: CNUT, 2016. P. 34-36.

47. Колосовська І. І., Алімова І. Є. Сучасний стан соціального захисту внутрішньо-переміщених осіб: регіональний аспект. *Соціальна робота: становлення, перспективи, розвиток*: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 24-25 травня 2018 р.). Львів : ЛДУБЖ, 2018. С. 285-287. *Особистий внесок: розкрито механізми соціальної підтримки та захисту внутрішньо переміщених осіб як соціально вразливої категорії.*

48.Колосовська І.І. Трансформація системи соціальної роботи в умовах децентралізації. *Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком*: матеріали XII регіональної наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Дніпро, 30 листопада 2018р.). Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2018. С.511-514.

49.Колосовська І.І. Оптимізація системи соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. *Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком*: матеріали XIII наук.-практ. конф. за міжнар. участю, присвяченої пам'яті Решетніченка А.В. (Дніпро, 29 листопада 2019 р.). Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2019. С. 341-344.

50.Колосовська І.І. Правові аспекти формування та реалізації програм соціально-економічного розвитку. *Правові аспекти публічного управління: теорія та практика:* матеріали XI науково-практичної конференції (Дніпро, 12 грудня 2019 р.). Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2019. С. 147-150.

51. Колосовська І.І., Дзяна Г. Реформування системи соціальних послуг у контексті децентралізації публічної влади. *Міжнародні та європейські стандарти місцевого самоврядування: проблеми імплементації в Україні*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Львів, 20 грудня 2019 р.). Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2020. С. 224-228. *Особистий внесок: обгрунтовано сучасні підходи до реформування системи соціальних послуг в Україні.*

52. Колосовська І.І. Формування інтегрованої системи надання соціальних послуг в територіальних громадах. *Публічне управління та інновації.*

Міжнародний форум : тези доповідей (Львів, 20-21 травня 2021 р.). Львів : Растр-7, 2021. С.17-21.

53.Колосовська І.І. Формування та реалізація регіональних програм соціально-економічного розвитку як пріоритет соціальної політики у поствоєнний період. П*ерспективи розвитку науки і практики публічного управління України в пост воєнний період*: матер. наук.-практ. конф. (Львів, 12 травня 2022 р.). Львів: НУ «Львівська політехніка», 2022. С.85-87.

54.Колосовська І.І. Специфіка формування соціальної концепції публічного управління в контексті сучасних викликів та реалій. *Сучасна парадигма публічного управління* : збірник тез IV Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 10-12 листопада 2022р.). Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2022. С.90-94.

55. Колосовська І.І. Соціальні вектори публічної політики у контексті викликів війни в Україні. *Розвиток публічного управління в контексті європейської інтеграції України :* матер. наук.-практ. конф. (Львів, 28 квітня 2023 р.,). Львів : НУ «Львівська політехніка», 2023. С. 16-19.

56.Колосовська І.І. Соціально-економічний розвиток як пріоритет публічної політики: аналіз рейтингових показників. *Європейська інтеграція та трансформація публічного врядування в Україні:* матер. міжн. наук.-практ. конф. (Львів, 19 квітня 2024 р.). Львів: НУ «Львівська політехніка», 2024. С.22-25.

57. Колосовська І.І. Інституціоналізація механізмів зворотного зв'язку у контексті прозорості та відкритості системи публічного управління. *Стійкість та розвиток: публічне управління та інновації* . Міжнародний форум: тези допоідей. (Львів, 5 березня 2025 р.). Львів : Національний університет «Львівська політехніка», 2025. С. 64-67.

58. Колосовська І.І. Пріоритезація соціальної концепції публічного управління у контексті індикативного регулювання соціальних процесів. *Сучасна парадигма публічного управління :* збірник тез VI Міжнародної науково-практичної конференції (14-16 листопада 2024 р.). Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2025. С. 479-482.

АНОТАЦІЯ

Колосовська І.І. Механізми формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Державний університет «Житомирська політехніка». – Житомир, 2025.

Дисертаційна робота спрямована на розв'язання комплексної наукової проблеми – обґрунтування теоретико-методологічних засад формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління та розроблення на цій основі науково-прикладних рекомендацій щодо адаптивних механізмів модернізації публічного управління в контексті соціально орієнтованого сталого розвитку України. Аргументовано, що актуальність

зазначеної проблеми обумовлена, по-перше, інтенсивним та багатовимірним розвитком сучасних суспільно-політичних процесів, що спричиняє істотні соціальні деформації; по-друге, необхідністю переосмислення соціальної функції держави в умовах війни та умовах криз; по-третє, потребою формування ефективних стратегій адресної соціальної підтримки з метою забезпечення соціальної стійкості, згуртованості та безпеки. У цьому контексті особливої актуальності набуває необхідність всебічного та глибокого реформування системи публічного управління, модернізації соціальної сфери з акцентом на вдосконалення функціонування ключових суспільних інститутів, таких як система охорони здоров'я, освіта, зайнятість та соціальний захист. Об'єктом дослідження виступають процеси формування і реалізації державної соціальної політики України; предметом – механізми формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління.

У дисертації здійснено системний аналіз та розкрито теоретичні основи взаємозв'язку основних категоріальних складових розвитку соціальної сфери – соціальний захист, зайнятість, охорона здоров'я, освіта; окреслено структурні функціонали інституційної взаємодії суб'єктів в контексті формування та розвитку соціальної концепції публічного управління; розроблено авторську методологію формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління на основі методологічних засад дослідження вимірів соціального; запропоновано методичні підходи щодо оцінювання адаптивної спроможності системи управління соціальною сферою з позицій розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління; з'ясовано особливості нормативно-правового забезпечення публічного управління в контексті соціальних норм, гарантій, стандартів; досліджено стратегічний потенціал як певну сукупність наявних та потенційних ресурсів для забезпечення належного соціального розвитку та соціальної безпеки; розкрито структурно-функціональні характеристики базових механізмів формування соціальної концепції публічного управління, виявлено проблемні аспекти їх реалізації з позиції соціальної спрямованості; запропоновано адаптивні механізми розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління у взаємовідношенні «напрями-механізми»; сформовано систему консолідованих чинників та визначено їх вплив на розвиток і поширення соціальної концепції публічного управління; доведено цілеорієнтованість соціальної концепції публічного управління шляхом розробки практичних рекомендацій в межах ланцюжка взаємодії «потреби/пріоритети – ключові чинники впливу (формування) – вектори змін та розвитку – адаптивні механізми реалізації – трансформаційні зміни (поширення)».

У дисертаційній роботі вперше запропоновано науково-теоретичну основу формування соціальної концепції публічного управління як визначальної цінності творення суспільного консенсусу та чинника динамічної стабільності, спрямованої на захист соціальних норм, порядків, інтересів в умовах суспільної транзитивності. На цій основі розроблено інтегративно-транзитивну модель розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління, обґрунтовано якісний вимір її результативності. Представлено авторську

методологію формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління як сукупність наукових теорій, моделей та концепцій з виокремленням їх соціоорієнтованих принципів і підходів, які в умовах суспільної транзитивності скеровані регуляторним управлінським впливом на формування динамічних адаптивних механізмів, що забезпечать певну гнучкість та еластичність системи соціального задля досягнення соціальної безпеки.

Запропоновано інструментальну методику комплексної оцінки адаптивної спроможності системи публічного управління до розвитку та поширення соціальної концепції, яка ґрунтується на використанні динаміки консолідованих взаємозв'язків, об'єднаних у постійні ланцюги знань, із використанням технології визначення маневровості планових публічно-управлінських рішень соціального спрямування. Обґрунтовано адаптивність як ключову системно-універсальну характеристику соціального у публічному управлінні, що відображає здатність системи реагувати на ендогенні та екзогенні зміни з метою забезпечення ефективного управління соціальною сферою. У межах вимірювання оптимального рівня адаптивності сформовано систему критеріїв, для кожного з яких розроблено формули розрахунку кількісних показників, що забезпечують точну й об'єктивну оцінку адаптивної спроможності системи: еластичність (підвищує точність оцінки адаптивних властивостей системи); інерційність (запобігає необґрунтованим і надмірно швидким реакціям, забезпечуючи стабільність); варіативність (дозволяє генерувати альтернативні рішення соціальних проблем залежно від умов і ресурсів).

Розроблено сукупну модель взаємодії адаптивних механізмів формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління як певну гнучку систему практичних інструментів та заходів, взаємоузгоджених управлінським регулятивним впливом на мінімізацію соціальних ризиків, збереження динамічної соціальної стійкості та безпеки: механізми політико-правового врегулювання, механізми інтегрованої інституційно-організаційної взаємодії, комунікативно-адаптаційні механізми партнерської взаємодії, стимулюючо-ресурсні механізми, механізми соціально орієнтованого фінансування, аналітико-оцінювальні механізми соціальної якості, механізми соціальної трансформації та підтримки змін, механізми забезпечення соціальної стійкості.

Систематизовано ключові детермінанти формування соціальної концепції публічного управління за п'ятьма цільовими вимірами (соціальна врівноваженість, соціальна відповідальність, соціальний капітал, соціальна безпека, соціальна якість) на основі врахування інтегрованої взаємодії консолідованих чинників. Виокремлено чинники деструктивного характеру; вказано на критично важливе значення їх урахування для комплексного оцінювання стану соціальної системи, її стратегічного потенціалу та ресурсної спроможності забезпечення сталого соціального розвитку, захисту та безпеки. Обґрунтовано розуміння стратегічного потенціалу соціальної концепції публічного управління; розроблено системно-універсальну модель управління розвитком стратегічного потенціалу, що інтегрує критерії оцінювання

результативності його освоєння; розроблено практико-орієнтовану ієрархічну систему показників та інтегральних критеріїв виміру його параметрів. Запропоновано індекс стратегічного потенціалу соціальної концепції публічного управління як інтегрального інструменту кількісно-якісної оцінки складних соціально-управлінських процесів для: аналізу системних взаємозв'язків між управлінськими рішеннями, соціальними наслідками та інноваційним розвитком; забезпечення адаптивного стратегічного прогнозування та підвищення ефективності, стійкості й масштабованості публічно-управлінських процесів; сприяння цілісному розвитку та поширенню соціальної концепції публічного управління. Запропоновано підходи до оцінювання вимірів результативності поширення соціальної концепції публічного управління з урахуванням випереджального ефекту.

Удосконалено науково-теоретичне розуміння особливостей політики держави щодо формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління, як принципово нової системи соціальних відносин, що актуалізується у змістовній ідентифікації та практичному впровадженні ключових напрямів імплементації соціальних ініціатив у форматі програм, проєктів і послуг у сферах зайнятості, соціального захисту, освіти та охорони здоров'я з урахуванням іманентних чинників впливу та адаптивних механізмів з метою підвищення ефективності управлінських рішень соціального спрямування. Розроблено практичні рекомендації, що впроваджують гнучкі, адресні та аналітично обґрунтовані управлінські підходи у сферах зайнятості, соціального захисту, освіти, охорони здоров'я, спрямовані на зміцнення резильєнтного потенціалу та стійкості громад/регіонів/країни, стимулювання трудової активності, розширення можливостей доступу до освітніх і медичних послуг, мінімізацію ризиків соціальної вразливості, створюючи праксеологічне підґрунтя для ефективного соціально орієнтованого публічного управління з фокусом на вимірювані кількісно-якісні індикатори результативності.

Ключові слова: публічне управління; механізми публічного управління; адаптивні механізми; соціально орієнтоване управління; міжсекторальна взаємодія суб'єктів публічного управління; транзитивність, еластичність; соціальні ризики; соціальна безпека; якісний вимір результативності; соціальна концепція; соціальний розвиток; соціальна сфера; сфера соціального захисту; сфера зайнятості; сфера освіти; сфера охорони здоров'я; соціальні стандарти, права, інтереси, потреби; державно-приватне партнерство; стратегічний потенціал; соціальні програми; соціальне проєктування; соціальні послуги.

ABSTRACT

Kolosovska I.I. Mechanisms for the formation, development, and dissemination of the social concept of public administration. – Qualification scientific paper. Manuscript. Thesis for the degree of Doctor of Science in Public Administration in the speciality: 25.00.02 – mechanisms of public administration. – Zhytomyr Polytechnic State University. – Zhytomyr, 2025.

The dissertation aims to address a complex scientific problem - the substantiation of the theoretical and methodological foundations for the formation, development, and dissemination of the social concept of public administration, as well as the development, on this basis, of applied scientific recommendations regarding adaptive mechanisms for modernizing public administration in the context of socially oriented sustainable development in Ukraine. It has been argued that the relevance of this problem is determined, firstly, by the intensive and multidimensional development of contemporary socio-political processes, which cause significant social distortions; secondly, by the need to reconsider the social function of the state in conditions of war and crises; and thirdly, by the necessity of developing effective strategies for targeted social support to ensure social resilience, cohesion, and security. In this context, the need for a comprehensive and profound reform of the public administration system and modernization of the social sphere with a focus on improving the functioning of key social institutions such as healthcare, education, employment, and social protection becomes particularly urgent. The object of the study comprises the processes of formation and implementation of public social policy in Ukraine, while the subject is the mechanisms for the formation, development, and dissemination of the social concept of public administration.

The dissertation conducts a systematic analysis and reveals the theoretical foundations of the interconnection of the main categorical components of social sphere development - social protection, employment, healthcare, and education; delineates the structural functionalities of institutional interactions among actors in the context of forming and developing the social concept of public administration; develops an original methodology for the formation, development, and dissemination of the social concept of public administration based on the methodological grounds of researching social dimensions; proposes methodological approaches for assessing the adaptive capacity of social management systems from the perspective of developing and disseminating the social concept of public administration; examines the features of the normative legal framework of public administration in terms of social norms, guarantees, and standards; investigates the strategic potential as a combination of existing and potential resources for ensuring proper social development and social security; reveals the structural and functional characteristics of the basic mechanisms for forming the social concept of public administration, identifying problematic aspects of their implementation from a socially oriented perspective; proposes adaptive mechanisms for the development and dissemination of the social concept of public administration in the «directions-mechanisms» relationship; forms a system of consolidated factors and determines their influence on the development and dissemination of the social concept of public administration; and proves the goal-orientation of the social concept of public administration through the development of practical recommendations within the interaction chain: «needs/priorities - key influencing (forming) factors - vectors of change and development - adaptive implementation mechanisms - transformational changes (dissemination)».

For the first time, the dissertation proposes a scientific-theoretical foundation for the formation of the social concept of public administration as a defining value for creating social consensus and a factor of dynamic stability aimed at protecting social

norms, orders, and interests in conditions of societal transitivity. On this basis, an integrative-transitive model for the development and dissemination of the social concept of public administration has been developed, and the qualitative dimension of its effectiveness has been substantiated. The author's methodology for the formation, development, and dissemination of the social concept of public administration is presented as a combination of scientific theories, models, and concepts with an emphasis on their socially oriented principles and approaches, which, in conditions of societal transitivity, are directed through regulatory managerial influence toward the formation of dynamic adaptive mechanisms that ensure a certain flexibility and resilience of the social system to achieve social security.

An instrumental methodology for the comprehensive assessment of the adaptive capacity of the public administration system in relation to the development and dissemination of the social concept has been proposed. This methodology is based on the use of the dynamics of consolidated interconnections, integrated into persistent knowledge chains, and employs a technology for determining the maneuverability of planned socially oriented public-administrative decisions. Adaptive capacity is substantiated as a key system-wide universal characteristic of the social dimension in public administration, reflecting the system's ability to respond to both endogenous and exogenous changes in order to ensure effective management of the social sphere. Within the framework of measuring the optimal level of adaptive capacity, a system of criteria has been developed, each accompanied by formulas for calculating quantitative indicators, which provide precise and objective evaluation of the system's adaptive capacity: elasticity (enhances the accuracy of assessing the system's adaptive properties); inertia (prevents unjustified and excessively rapid responses, ensuring stability); and variability (allows for the generation of alternative solutions to social problems depending on conditions and available resources).

A comprehensive model of interaction among the adaptive mechanisms for the formation, development, and dissemination of the social concept of public administration has been developed. This model represents a flexible system of practical tools and measures, coordinated by managerial regulatory influence to minimize social risks, maintain dynamic social resilience, and ensure security. The model includes: mechanisms of politico-legal regulation; mechanisms of integrated institutional and organizational interaction; communicative-adaptive mechanisms of partnership collaboration; incentive-resource mechanisms; mechanisms of socially oriented financing; analytical and evaluative mechanisms for social quality; mechanisms of social transformation and support for change; and mechanisms for ensuring social resilience.

The key determinants of the formation of the social concept of public administration have been systematized across five target dimensions (social balance, social responsibility, social capital, social security, and social quality) based on the integrated interaction of consolidated factors. Destructive factors have been identified, and their critical importance for a comprehensive assessment of the social system's condition, its strategic potential, and its resource capacity to ensure sustainable social development, protection, and security has been emphasized. A conceptual

understanding of the strategic potential of the social concept of public administration has been substantiated. A system-wide universal model for managing the development of strategic potential has been developed, integrating criteria for evaluating the effectiveness of its utilization. Additionally, a practice-oriented hierarchical system of indicators and integral criteria for measuring its parameters has been formulated. An index of the strategic potential of the social concept of public administration has been proposed as an integrated tool for the quantitative and qualitative assessment of complex socio-administrative processes. This index can be applied to: analyze systemic interconnections between administrative decisions, social outcomes, and innovative development; ensure adaptive strategic forecasting and enhance the efficiency, resilience, and scalability of public-administrative processes; and promote the holistic development and dissemination of the social concept of public administration. Approaches for evaluating the dimensions of the effectiveness of the dissemination of the social concept of public administration, taking into account its anticipatory (leading) effect, have been proposed. The scientific-theoretical understanding of the state's policy regarding the formation, development, and dissemination of the social concept of public administration has been refined. This concept is recognized as a fundamentally new system of social relations, actualized through the substantive identification and practical implementation of key directions for the execution of social initiatives in the form of programs, projects, and services within the areas of employment, social protection, education, and healthcare. These initiatives take into account inherent influencing factors and adaptive mechanisms, aiming to enhance the effectiveness of socially oriented administrative decisions. Practical recommendations have been developed that implement flexible, targeted, and analytically substantiated management approaches in employment, social protection, education, and healthcare. These recommendations are designed to strengthen the resilience and sustainability of communities, regions, and the nation; stimulate labor activity; expand access to educational and healthcare services; and minimize social vulnerability risks, hereby creating a praxeological foundation for effective socially oriented public administration, with a focus on measurable quantitative and qualitative indicators of performance.

Keywords: public administration; public administration mechanisms; adaptive mechanisms; socially oriented governance; cross-sectoral interaction of public administration actors; transitivity; elasticity; social risks; social security; qualitative measurement of effectiveness; social concept; social development; social sphere; social protection sector; employment sector; education sector; healthcare sector; social standards, rights, interests, needs; public-private partnership; strategic potential; social programs; social design; social services.

Формат 60x90/16. Обл.-вид. арк. 1,9
Гарнітура Times.
Видавець і виготовлювач
Державний університет «Житомирська політехніка